

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kaja Horvat

Politični diskurz pri uvajanju rezilnih ograj na meji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kaja Horvat

Mentorica: doc. dr. Mojca Pajnik

Politični diskurz pri uvajanju rezilnih ograj na meji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Politični diskurz pri uvajanju rezilnih ograj na meji

V diplomski nalogi smo s pomočjo kritične diskurzivne analize analizirali poročanje treh največjih slovenskih dnevnikov o vladnem diskurzu pri postavljanju rezilnih ograj na slovenski meji, pri čemer smo si pomagali s teoretskimi izhodišči s področja ideologije, rasizma, nacionalizma in etničnosti, političnega odnosa do beguncev in migrantov v Sloveniji in Evropski uniji ter povezanosti med mediji in politiko. Ugotovili smo, da se je vladni diskurz o rezilni ograji na meji razvijal in počasi zaostroval od začetnega poudarjanja humanitarnosti do kasnejšega osredotočanja predvsem na varnost. Iz analiziranih člankov sicer ne moremo ugotoviti, ali je vlada že od začetka teren pripravljala za postavitev ograj ali pa je prišlo do preobrata v retoriki in namerah. Dnevniki so stališča vlade kljub občasnim kritikam večinoma ponotranjili in reproducirali vladni diskurz, da je možno, da bo beguncev več, kot jih je Slovenija sposobna sprejeti. Umestitev dogajanja v Sloveniji v širše dogajanje v Evropski uniji pokaže, da je dogajanje v Sloveniji podobno dogajanju v preostalem delu Evropske unije, kjer se je rasizem ponovno legitimiral in se začel pojavljati tudi v diskurzih zmernejših strank, kakršne naj bi bile tudi slovenske vladne stranke.

Ključne besede: Rezilne ograje, vladni diskurz, kritična diskurzivna analiza dnevnikov, begunci, migranti.

Governmental discourse in Slovenia: Imposing a barbed wire fence on the border

In this Bachelor thesis we used critical discourse analysis to analyze the three largest Slovenian daily newspapers' media coverage about governmental discourse regarding imposition of a barbed wire fence on the Slovenian border. Theoretical bases that were used in the thesis include subjects within ideology, racism, nationalism, ethnicity, political attitudes towards refugees and migrants in Slovenia and the European Union, and connections between media and politics. We found out that governmental discourse about the barbed wire fence on the border was developing and slowly sharpening, from emphasizing humanitarianism in the beginning to later focusing especially on security. From the analyzed articles we cannot find out if the government has, since the beginning, been preparing the scene for imposing a barbed wire fence, or if there was a twist in their rhetorics and intentions. Despite occasional criticism, daily newspapers mostly internalized and reproduced governmental discourse that it is possible that more refugees than Slovenia is able to accept will come. Fitting Slovenian events into the bigger picture of events in the European Union shows that what is occurring in Slovenia is similar to what is happening in the rest of the European Union, where racism has been re-legitimized and started to also appear in the discourse of moderate political parties, a category Slovenian governmental parties supposedly belong to.

Keywords: Barbed wire fence, governmental discourse, critical discourse analysis of daily newspapers, refugees, migrants.

Kazalo

1	Uvod.....	5
1.1	Raziskovalna vprašanja.....	6
2	Oris situacije	7
3	Teoretska izhodišča.....	9
3.1	Ideologija	9
3.2	Rasizem, nacionalizem in etničnost.....	10
3.3	Politični odnos do beguncev in migrantov v Sloveniji in Evropi.....	14
3.4	Meje	16
3.5	Mediji in politika.....	17
4	Opis metode in vzorca.....	21
4.1	Vzorec	21
4.2	Metoda	22
5	Analiza člankov.....	26
5.1	Faza zavzemanja za demokracijo in varnost državljanov.....	26
5.2	Faza zavzemanja za spoštovanje schengenskih zavez	29
5.3	Faza "če ne pomaga Evropa, si bomo morali pomagati sami"	31
5.4	Faza izčrpanih organov pregona	32
5.5	Faza postavljanja ograj.....	34
5.6	Faza podaljševanja ograje na meji	37
6	Diskusija.....	40
7	Zaključek.....	44
8	Literatura	47
	Priloga A: Tabele za analizo člankov	52

1 Uvod

Jeseni leta 2015 so Slovenijo začele množično prečkati skupine beguncev in/ali migrantov zlasti iz Sirije, Afganistana in Iraka. Ker so razmere v državah, od koder bežijo, nestabilne in ne omogočajo razmer, primernih za preživetje, ljudje v upanju na boljše razmere bežijo drugam. Zaradi vojn in pomanjkanja se mnogi odpravijo na tvegano pot v Evropo, kjer pričakujejo boljše bivalne in življenske pogoje. Poleti in jeseni 2015 je tako v Evropo prišlo večje število ljudi, ki so želeli v Evropski uniji zaprositi za azil. Njihov končni cilj sta bili večinoma Nemčija in Švedska. Tja so lahko prišli na različne načine. Glede na medijsko poročanje so večinoma prihajali iz Turčije v Grčijo in nato preko Balkana. Njihova pot je sprva vodila čez Madžarsko, vendar pa se je, po tem, ko je Madžarska svoje meje zagradila z rezilno žico, ta pot preusmerila čez Slovenijo. Tudi Slovenija se je jeseni in pozimi 2015 ogradila z žico, ki je realnost postala le nekaj mesecev za tem, ko se je o prehodu beguncev čez Slovenijo sploh začelo pisati. Iz zgodovine se lahko naučimo, da zapiranje in ograjevanje ne rešita težav, ampak jih, ravno nasprotno, le še poglobita. Zato so rezilne ograje na slovenski meji nekaj, kar je potrebno problematizirati.

Po pisanju Balibar so meje postale predmet enostranskih političnih odločitev, podpiranih z razvojem varnostnih praks in ideologij (Balibar 2003), Mezzandra in Neilson pa o mejah pravita, da povezujejo in delijo, obenem pa vzpostavljajo politično napete odnose (Mezzandra in Neilson 2013). Ljudje, ki čakajo na prestop meje, so na vstopnih točkah prepoznani kot državljani ali pa kot »drugi« (Vidmar Horvat 2017). Skozi delovanje mejnih režimov so konstantno preoblikovane podobe rase in etničnosti (Mezzandra in Neilson 2013). Ker so gibanja za človekove pravice povzročila univerzalno obsojanje eksplicitnega rasizma, so rasistični diskurzi postali bolj sofisticirani (Downing in Husband 2005, 8). Razvil se je novi rasizem, ki v kontekstu neoliberalizma poudarja vprašanja napredka, ekonomije, varnosti, zahodnih vrednot (Jalušič 2015) in se sklicuje na pravice do varstva razlik in drugačnosti, svobodo, enakost, demokracijo, evropske vrednote itd. (Frank in Šori 2015). Najpogostejše oblike rasizma danes prikazujejo »druge« kot nemogoči subjekt integracije (Pajnik 2015). Razvrščanje na podlagi »rase« je danes nadomestilo razvrščanje na podlagi kulture, etnično razvrščanje pa lahko temelji na enaki hierarhiji kot razvrščanje na podlagi »rase« (Van Dijk 1991). Še en del, ki je poleg etničnosti del neizginjajočega tradicionalnega reda, je nacionalizem, ki poleg etnične podobnosti temelji tudi na trditvi, da bi morale določene podobnosti veljati kot definicija politične skupnosti in vir suverenosti. Nacionalizem in etničnost ponujata orodja za razumevanje homogenosti in razlik v družbi. Sta problematična, a zapovedujoča pojma, saj smo vsi udeleženci v sodobnem diskurzu nacij – mnogo predpostavk tega diskurza je namreč globoko vključenih v naš vsakdanji jezik (Calhoun 1993).

Še en koncept, ki je tesno povezan z jezikom, je ideologija (Fairclough 1989), ki ima v jeziku funkcijo reprodukcije prepričanj in paradigem neke skupnosti v ozadju (Fowler 1991). Ideologija so ideje, ki so udejanjane preko institucij in vsakdanjega dogajanja (Downing in Husband 2005) ter so tesno povezane z močjo (Fairclough 1989). Del ideologije je tudi govor, del govora pa je rasistični diskurz (Jalušič 2015), ki je vse bolj del političnega *mainstreama* (Protner 2015). Pajnik, Delanty idr. in Campani se strinjajo, da je rasizem v Evropi v porastu (Pajnik 2015, Delanty idr. 2011, Campani 2015), političnim strankam pa je uspelo migracijske politike, politike trga dela in druge politike predstaviti kot nerasistične (Pajnik 2015). To je še bolj problematično, kot se zdi na prvi pogled, saj stališča in jezik tistih, ki imajo moč (ki jo politične stranke vsekakor imajo) povzemajo mediji (Fowler 1991), ki so glavni vir znanja, stališč in ideologij za večino ljudi (Van Dijk 2000). Mediji po pisanju Pajnik pogosto reproducirajo delitve med »nami« in »njimi«, begunci (Pajnik 2017), Fowler pa dodaja, da časopisi domnevajo, da vedno obstaja le en razumen pogled na neko zadevo (Fowler 1991), ta pogled pa je velikokrat prevzet od elit. Eden od konceptov, ki govori o povezavi med mediji in politiko, je mediatizacija, ki jo Pajnik definira kot metardužbeni proces, ki govori o prepletenosti medijske in politične logike (Pajnik 2017).

V svoji diplomski nalogi bom raziskala, kako se je sčasoma spreminjal vladni diskurz v zvezi z rezilnimi ograjami in kako so se nanj odzivali mediji. Raziskovanja se bom lotila tako, da bom analizirala članke, ki so bili objavljeni v treh največjih slovenskih dnevnikih: Delu, Dnevniku in Večeru. Osredotočila se bom na vladni diskurz in na odzive nanj. Preverila bom, kako se je vladna retorika spreminjala ter kako so se nanjo odzvali različni dnevniki. Dogajanje v Sloveniji bom umestila v širši kontekst dogajanja v Evropski uniji, kjer v širši družbi postajajo sprejemljive ideje skrajno desničarskih strank.

1.1 Raziskovalna vprašanja

V nalogi bomo poskusili odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja: Kako se je sčasoma razvijal vladni diskurz o ograjah na meji in kako so o vladnih namerah in dejanjih poročali trije največji dnevniki? Na kakšen način, če sploh, so mediji s svojim načinom poročanja problematizirali vladni diskurz? Kako lahko s pomočjo analize diskurza dogajanje v Sloveniji umestimo v širši kontekst dogajanja v Evropski uniji, kjer postajajo v širši družbi sprejemljive ideje skrajno desničarskih strank?

2 Oris situacije

Po poročanju Združenih Narodov se število mednarodnih migrantov po svetu naglo povečuje. V letu 2015 je bilo migrantov 244 milijonov, kar je 22 milijonov več kot 5 let prej, leta 2010. Število beguncev na svetu je doseglo najvišjo raven po 2. svetovni vojni. Po podatkih UNHCR (Agencija za begunce pri Združenih Narodih) je bilo leta 2015 zaradi konfliktov ali preganjanja od doma izrinjenih več kot 65 milijonov ljudi (od tega 12,4 milijonov na novo). Približno 16,1 milijonov ljudi je bilo beguncev (1,8 milijonov je beguncev postalo leta 2015). Polovica teh beguncev je bila otrok in mladostnikov, starih manj kot 18 let (UNCHR 2016). Približno polovica jih prihaja iz Sirije (skoraj 5 milijonov), Afganistana (2,6 milijona) in Somalije (1,1 milijona) (UNCHR 2016). Večina beguncev, 86%, se nahaja v regijah v razvoju (Združeni narodi 2016). Največ beguncev je do konca leta 2015 sprejela Turčija (2,5 milijona), sledijo pa ji Pakistan (1,5 milijona), Libanon (1,2 milijona) in Iran (1 milijon). Med 10 državami, ki so sprejele največ beguncev, ni nobene evropske (UNCHR 2016).

Kljub temu, da evropske države niso največje sprejemnice beguncev, se je v drugi polovici leta 2015 njihovo število v Evropi zelo povečalo. Še posebej veliko jih je prišlo čez morje. Na sto tisoče ljudi (vsaj 850.000) se je podalo na nevarno pot prečkanja Sredozemskega morja, da bi si zagotovili varnost. V letu 2015 jih je prispelo več kot milijon, kar je več kot štirikrat več kot leta 2014. Večina jih je prispela v Grčijo, med njimi je bila približno polovica Sirijcev, veliko je bilo tudi Afganistancev in Iračanov. Na tisoče ljudi je med prečkanjem morja umrlo ali postalo pogrešanih (UNCHR 2016). V Evropski uniji je za azil zaprosilo približno 1,2 milijona ljudi, od tega skoraj 50% v Nemčiji in na Švedskem. Kljub (navidezno) visokemu številu ljudi, ki prihajajo v Evropsko unijo, pa jih ni dovolj, da bi se evropska populacija prenehala zmanjševati. Če bi se vse migracije ustavile, bi bilo leta 2050 v Evropi približno 51 ljudi, starejših od 65 let na vsakih 100 ljudi v delovnih letih, če pa se trenutni vzorci migracij nadaljujejo, jih bo 48. Trenutno je na vsakih 100 ljudi v delovnih letih sicer 26 starejših od 65 (Združeni narodi 2016, 21–23).

Begunci in/ali migranti, ki so prispeli v Grčijo, so pot večinoma nadaljevali po takoimenovani zahodnobalkanski poti. V začetku leta 2015 so se tam večinoma dogajale regionalne migracije, torej migracije ljudi z Balkana (večinoma so prihajali s Kosova), julija pa se je drastično povečalo število neregionalnih migracij kot posledica prihoda velikega števila ljudi v Grčijo. Iz Grčije so pot nadaljevali čez Makedonijo in Srbijo, nato pa na Madžarsko. Ko je Madžarska na mejo s Srbijo postavila »začasne tehnične ovire« (dokončno so bile postavljene septembra 2015), so se množice usmerile iz Srbije čez Hrvaško in nato na Madžarsko, ki je nato mejo z »ovirami« zaprla tudi tam. Pot se je zato sredi oktobra preusmerila skozi Slovenijo (Frontex 2016, 16–19). V Slovenijo je po

podatkih Policije od 16.10.2015 do konca leta vstopilo 378.604 migrantov, medtem ko jih je za azil v celem letu zaprosilo le 277 (od tega 18 ponovno, 22 prošelj pa je bilo vrnjenih v ponovni postopek) – od tega 24 oktobra, 46 novembra in 36 decembra (Urad za migracije 2016). Največ prosilcev je bilo iz Afganistana (48), Iraka (43), Irana (34), Kosova (28), Pakistana (25), Sirije (17) in Ukrajine (14). Iz ostalih držav je bilo prosilcev manj kot 10 iz posamezne države. 44 je bilo mladoletnih prosilcev brez spremstva. Rešenih prošelj je bilo 265, od tega pa je bil le 34 osebam priznan status begunca in 11 osebam status subsidiarne zaščite (Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo 2016).

3 Teoretska izhodišča

V tem poglavju bomo definirali teoretske koncepte, ki jih bomo uporabili kasneje pri interpretaciji vladnega diskurza v medijih.

3.1 Ideologija

V zgodovinski evoluciji kapitalizma dominantni družbeni razredi niso bili aktivni le ekonomsko, temveč so vplivali tudi na družbeno razumevanje sveta (v smislu podpiranja kapitalističnega procesa) in ideologije. Ideologija niso le ideje – to so ideje, ki so udejanjane preko institucij in kodeksov ravnanja in izvajane preko vsakdanjega dogajanja. Ideologije niso samodejne, stabilne ali trajajoče, ampak so del nenehnega pogajalskega procesa med tistimi, ki imajo moč, in množico (Downing in Husband 2005, 38). Tisti, ki imajo moč, pa je ne ohranjajo samodejno – dominantne skupine lahko ostanejo dominantne le, če imajo sredstva, s katerimi lahko reproducirajo svojo dominanco – ne le ekonomsko, temveč tudi družbeno, kulturno in še posebej ideološko – skozi izobraževanje in medije (Van Dijk 1991, 47). Ideologije so torej tesno povezane z močjo, saj so predpostavke in konvencije ideologij odvisne od odnosov moči, na katerih temeljijo. Najbolj učinkovite so takrat, ko je njihovo delovanje najbolj skrito (Fairclough 1989, 2–85).

Državni ideološki aparat so realnosti, ki se opazovalcu predstavijo v obliki različnih in specializiranih institucij. Med temi institucijami so: religijske, izobraževalne, družinske, pravne, politične, komunikacijske, sindikalne in kulturne. Nekatere od teh institucij so zasebne, vendar pa je razlikovanje med zasebnim in javnim domena buržoaznega prava, ki velja tam, kjer buržoazno pravo uveljavlja svojo avtoriteto. Ali so institucije javne ali zasebne, za ideološko funkcijo ni pomembno, dokler funkcionirajo v prid državnemu ideološkemu aparatu. Država sama ni ne javna ne zasebna, ampak je predpostavka za razlikovanje med njima. Vladajoči razred je tisti, ki ima moč v državi in torej lahko upravlja z ideologijo, ki je realizirana skozi državni ideološki aparat. Ideologija predstavlja namišljeno razmerje med posamezniki in njihovimi resničnimi živlenskimi pogoji, vendar pa ima materialen obstoj v aparatu in njegovih praksah (Althusser 1971, 17–36). Macdonell podobno pravi, da nas ideologija umesti v namišljeno razmerje z resničnimi razmerji, ki posameznikom podelijo mesto (Macdonell 1986, 37–38).

Ideologija ne obstaja brez konkretnih posameznikov, obenem pa je cilj ideologije mogoč le zaradi teh istih posameznikov. Kar se zdi izven ideologije, se v resnici odvija znotraj nje (Althusser 1971, 44–45). Ideologija je tesno povezana z jezikom, saj je uporaba jezika najbolj običajna oblika socialnega obnašanja (Fairclough 1989, 2). V jeziku ima funkcijo, da v ozadju reproducira prepričanja in paradigme neke skupnosti (Fowler 1991, 124). Del ideologije je torej govor, del govora pa je rasistični

diskurz. Ta je sicer le del problema, ki pa ga je potrebno poleg diskurzivnega obravnavati tudi v okviru strukturnega in institucionalnega rasizma (Jalušič 2015, 37).

3.2 Rasizem, nacionalizem in etničnost

Rasizem se je razvil na podlagi različnih telesnih značilnosti, predvsem barve kože, ki so v 18. in 19. stoletju dobile psevdoznanstveno podporo, ki je fizične značilnosti povezovala z moralnimi in socialno-kulturnimi značilnostmi teh "ras". V evropski ideologiji je "bela rasa" nadrejena ostalim. Ko je znanost pokazala, da rase ne obstajajo, jih je rasizem začel zanikati kot le retorični ali politični pojem. Vendar pa tako pojmovanje zanika rasistične klasifikacije ljudi v popularnih in psevdoznanstvenih upodobitvah, ki imajo zelo resnične družbene posledice, ki obstajajo še danes. Rasizem je lahko instrument v legitimiranju drugih oblik moči (Van Dijk 1991, 40–45), pomeni pa lahko več stvari: praktično obnašanje, politični program, zakonito strukturo (na primer podeljeno državljanstvo) in praktično državno politiko (Wodak in Reisigl 2009, 220). Za njegovo razumevanje je potrebno rasizem umestiti v ekonomske, socialne in politične odnose, ki temeljijo na hierarhijah. Rasizem se manifestira "skozi procese, prakse, diskurze izključevanja, segregacije, podrejanja, izkoriščanja, dehumanizacije, ki različno učinkujejo glede na kategorije razreda, etničnosti, spola, kot tudi glede na procese, ki so povezani z državo in nacijo" (Anthias in Yuval-Davis v Pajnik 2015, 8–9). Je zelo spremenljiv in prilagodljiv fenomen (Jalušič 2015, 30), ki se diskurzivno povezuje z drugimi vrstami diskriminacije in neenakosti, zato ga je včasih težko identificirati in konceptualizirati (Jalušič 2015, 29). Ne moremo ga razložiti samo s fenomeni "rase" ali etničnosti – ključna je obravnava v hierarhičnih odnosih (Pajnik 2015, 9). Bistvo rasizma je sistem socialne stratifikacije (Bajt 2015, 155).

Rasizem ni preminul s tem, ko so beli Evropejci nehali verjeti, da so »rasno superiorni«, ampak se je preobrazil. Ljudje evropskega porekla še vedno dominirajo nad ljudmi ostalih porekel. Novi rasizem je bolj subtilen od starega, nasilnega: izražen je skozi vsakdanje pogovore, strategije, zakone, parlamentarne debate, učbenike, znanstvene članke, filme, televizijske prispevke in tiskane novice. Vseeno nima, v primerjavi s starim, nasilnim rasizmom, nič manjšega učinka v izključevanju in marginaliziranju manjšin, saj se zdi bolj "normalen", "naraven" in "zdravorazumski". Hoče biti demokratičen in spoštovan, zato zanika, da sploh je rasizem. V novem rasizmu manjšine niso biološko podrejene, ampak drugačne - z drugačno kulturo (Van Dijk 2000, 34–40). Pajnik dodaja, da "rasizem brez ras" poleg izključevanja na podlagi kulture izključuje tudi na podlagi ekonomije, politike in s sklicevanjem na moralo ter vrednote. Poudarja njihovo domnevno inferiornost, neciviliziranost in načine življenja, ki naj bi ogrožali večino (Pajnik 2015, 9), Jalušič pa, da se novi rasizem opira na kulturne dimenzije različnih skupin in lastnosti, ki so pripisane njihovim pripadnikom, na primer na

narodnost, običaje, religijo, prehranske navade, načine oblačenja in kulture vsakdanjega življenja. Kultura je predstavljena kot nekaj nespremenljivega, kot fiksna lastnost določenih skupin. Rasizmi, ki temeljijo na kulturi, so kompleksni sistemi zanikanja temeljne enakosti ljudi (Jalušič 2015, 30–38).

Novi rasizem kontinuirano proizvaja identitete. Temelji na politiki resnice, ki v kontekstu neoliberalizma poudarja vprašanja napredka, ekonomije, varnosti, in zahodnih vrednot. Strukturiran je "kot vsakdanja in strokovna govorica ali kot simboli, ki v mediatizirani družbi uokvirjajo celoto družbenega početja" (Jalušič 2015, 40) in je pogosto utemeljen tako, da naj bi evropsko oziroma zahodno kulturo, vrednote in način življenja varoval pred drugimi kulturami, vrednotami in načini življenja. Namesto inferiornosti ene rase napram drugim zagovarja škodljivost mešanja različnih kultur, nekompatibilnost življenjskih slogov in vrednot, s tem pa legitimizira izključevanje, diskriminacijo in nestrpnost (Balibar 1991 v Frank in Šori 2015, 93). Sklicuje se na "pravice do (varstva) razlik in drugačnosti, na človekove pravice, enakost, svobodo, demokracijo, evropske vrednote ipd." (Frank in Šori 2015, 93). Novi rasizem se izogiba specifično rasističnim izrazom in jih nadomesti s posebnimi psevdonimi (Van Dijk 2000, 39), ali pa preprosto zanika, da je rasizem (npr. radi bi pomagali, ampak...). Temelji na dveh predpostavkah: na obstoju dejanskega predsodka in zanikanju le-tega s sklicevanjem na to, da je kritika "objektivna" "resnična" ali "smiselna" (Wodak 2011, 65). Nastopa v obliki vsakdanjih, razširjenih prepričanj, praks in institucij - v tem smislu pomeni novi rasizem diskurz, ki je banalen in ki prežema vse strukture neke družbe kot družbeni konsenz (Jalušič 2015, 39). Povzroča diferenciacijo in rasistične posledice, kot so izključevanje skozi politike, nasilje in diskurz. Za njegov obstoj "rasističen namen" ni nujno potreben (Pajnik 2015, 9–10).

Gibanja za človekove pravice so povzročila univerzalno obsojanje eksplicitnega rasizma, zato so rasistični diskurzi postali bolj sofisticirani (Downing in Husband 2005, 8). Ker so v današnji zahodni družbi predsodki nemoralni in nelegalni, je rasizem zanikan, a mu največkrat sledi negativna izjava o etnični skupini (Van Dijk 1991, 203). Mešanje rasizma z etnicizmom je v trenutno veljavnih teorijah rasizma običajno (Wodak in Reisigl 2009, 220), tako rasizem kot etnicizem sta sistem skupinske dominance, ki je strukturen in ideološki (Van Dijk 1991, 42). Pojem etničnosti lahko razumemo podobno kot pojem »rase« - je kategorična dodelitev osebnih in kolektivnih značilnosti "na podlagi domnevnega izvora in družbeno diskriminirajočih kulturnih oznak za posameznika oz. posameznico kot pripadnika skupine. Etničnost je problematičen, kompleksen koncept in kulturološko ter raso obremenjena kategorija. Uporablja se kot vsakdanji, politični in tehnični, analitični pojem hkrati. V običajni rabi zelo pogosto pomeni evfemizem za raso" (Jalušič 2015, 31), pojem kulture je (tudi skozi pojem etničnosti) nadomestil pojem "rase". "Kultura manjšin ali priseljencev je /.../ predstavljena

kot nekaj nespremenljivega, kot nekaj, kar izhaja iz tradicije in je regresivno, medtem ko je moderna (evropska) kultura dojeta kot nekaj progresivnega, povezanega s civilizacijo, napredkom in (celo) demokracijo” (Jalušič 2015, 32). “Etnično” razvrščanje sebe in drugih lahko temelji na enaki hierarhiji kot razvrščanje na podlagi “rase” (Van Dijk 1991, 41).

Večinske populacije težko verjamejo in čutijo, da so jim manjšine zares enake in si zaslužijo enako spoštovanje. To temelji na zgodovinski konstrukciji etničnih razlik, ki problematizira spontano enako obravnavo. Za premostitev razlik med enako obravnavo in etničnimi razlikami je uporaben koncept tolerance, ki je mnogokrat obravnavana kot nasprotje predsodkom. Vendar pa Husband pravi, da je lahko toleranca pomembna le takrat, ko obstaja predhodno prepričanje, da ima tisti, ki naj bi bil toleriran, neko nezaželeno značilnost, ali pa da nima temeljne pravice do enakih privilegijev. Biti toleriran v definiciji pomeni imeti neko socialno stigmo, toleranca je uporaba radodarnosti s strani tistih na poziciji moči (Husband 1994 v Downing in Husband 2005, 197). Od manjšinskih populacij se torej zahteva, da so hvaležne za tisto, kar dobijo, toleranca pa jim odvzame pravico do tega, da trdijo, da imajo do tega pravico. Nacionalne države so obenem zadovoljne z idejo, da obstaja naraven limit njihove tolerance in da ne smejo biti potisnjene predaleč v enako obravnavo (Downing in Husband 2005, 197–198). Pogojno sprejemanje manjšin pomeni, da morajo biti njihovi pripadniki ponižni, zadovoljni s tem, kar jim “mi” damo, prilagodljivi dominantni kulturi, zapraviti čim manj davkoplačevalskega denarja in sprejeti svoj podrejen položaj - v glavnem se morajo izogibati temu, da bi bili grožnja “naši” varnosti, interesom, privilegijem in dobrobiti (Van Dijk 1991, 221).

Še en pojem, ki je torej povezan z etničnostjo in ga je od nje nemogoče popolnoma ločiti, obenem pa ga je nemogoče razložiti kot nadaljevanje etničnosti ali kot refleksijo skupne zgodovine ali jezika, je nacionalizem – le-ta je vse drugo kot stvar preteklosti, in celo nanjovejše nacionalistične trditve izvirajo iz retorike o že obstoječi etničnosti (Calhoun 1993, 211–214). Narodi ali narodnosti so institucije, ki trajajo nekaj časa (vsaj nekaj generacij) in so bolj ali manj povezane s skupnimi spomini, političnimi ideologijami, strukturami, administracijo in ekonomskimi ter drugimi elementi, ki imajo skupno zgodovino (Balibar 2003, 17). Nacionalizem in etničnost sta del zastarelega tradicionalnega reda, ki pa ne izginja. Odnos med njima je kompleksen, pojavljata se med drugim v identitetah, na katere se sklicujejo elite in drugi udeleženci političnih in socialnih bojev. Te identitete oblikujejo tudi vsakdanje življenje, zato nacionalizem in etničnost ponujata orodja za razumevanje homogenosti in razlik v družbi (Calhoun 1993, 211–235). Etničnost se s pomočjo spreminjanja kulturnih tradicij vsakdanjega življenja v specifične zgodovinske trditve preobraža v nacionalizem, pri čemer pomembno vlogo igrata pismenost in skupen jezik, pa tudi komunikacijske tehnologije, ki povezujejo razpršene populacije in ustvarjajo možnost za ustvarjanje skupnih spominov izven okvirjev osebnih

izkušenj in oralnih tradicij (Deutsch 1953, 1969 in Calhoun 1992 v Calhoun 1993, 224). Jezik ima velikokrat ključno vlogo v etničnih verzijah nacionalizma, saj se jezik, ki si ga kot jezik staršev delijo člani neke nacije, zdi kot garancija za resničen obstoj nacije, ki obstaja že pred političnimi sporazumi in brez njih (Calhoun 1993, 226). Vseeno so najbolj pomembni analitiki nacionalizma v 20. stoletju zavrnil trditve, da je nacionalizem lahko pojasnjen s predobstoječo etničnostjo. Calhoun o nacionalizmu in etničnosti pravi takole: “tudi če etničnost igra vlogo, ne more biti zadostno pojasnilo” (Calhoun 1993, 227). Ključna razlika med nacijami in etnijami je to, da so nacije bistveno politične skupnosti in vir suverenosti, za definicije etnij pa to ni ključno. Nacionalizem ni le trditev o etnični podobnosti, ampak tudi trditev, da bi morale določene podobnosti šteti kot definicija politične skupnosti. Nacionalisti trdijo, da nacionalne identitete prekašajo druge individualne ali skupinske identitete kot so spol, družina ali etničnost in posameznike direktno povežejo v nacijo kot celoto (Calhoun 1993, 229).

Živimo v sistemu, ki je razdeljen na države in ki tematizira nekatere kulturne razlike kot nekaj, kar definira kulture, spet druge pa kot neke nepomembne navzkrižne razlike. Ta sistem povzroča, da sta tako nacionalizem kot tudi etnična identiteta prav toliko problematična, kot sta zapovedujoča. Vsi smo udeleženci v sodobnem diskurzu nacij, saj je veliko kategorij in predpostavk tega diskurza tako globoko vključenih v naš vsakdanji jezik, da se jih je praktično nemogoče znebiti. Kar lahko storimo, je, da se jih zavedamo in jih upoštevamo. Nacionalizem je vodilna retorika za poskuse razmejevanja političnih skupnosti, zahtev po samoodločbi in legitimacije vladanja s tem, da se nanaša na ljudi iz neke države. Diskurz nacionalizma je izrazito sodoben in večinoma trdi, da je nacija (ki je namišljena politična skupnost – člani tudi najmanjše nacije nikoli ne bodo spoznali ali slišali za večino sočlanov te nacije, vseeno pa v njihovem umu živi podoba te skupnosti) od nekdaj obstoječa podlaga za dejanja (Calhoun 1993, 211–231). Kedourie pravi, da nacionalizem tipično ponuja tri predloge: da je človeštvo naravno razdeljeno v nacije, da so nacije prepoznavne po določenih lastnostih in da je edini legitimen tip vlade nacionalna samovlada (Kedourie 1960 v Calhoun 1993, 213). Balibar pa, da narod ni skupnost, ampak koncept strukture, ki je sposobna ustvarjati efekte skupnosti. Kjer obstajajo narodi, obstaja tudi nacionalizem, saj gre za organsko ideologijo, ki ustreza nacionalni instituciji, ta pa temelji na pravilu izključenosti in vidnih ali nevidnih mej, ki so udejanjene skozi zakone in v praksi (Balibar 2003, 20–23). Čeprav so nacionalizmi zelo različni fenomeni, so združeni v modernem diskurzu nacionalizma - kot skupni objekti za referenco v mednarodnem pravu, političnih debatah in celo v ekonomskih razvojnih programih. Diskurz nacionalizma je mednaroden. Kakorkoli različni so si notranji nacionalizmi v posamezni državi, imajo vsi skupen, zunanji referenčni okvir (Calhoun 1993, 215–216).

3.3 Politični odnos do beguncev in migrantov v Sloveniji in Evropi

Rasizem se je v zadnjem času iz obskurnosti, kamor je bil prestavljen po drugi svetovni vojni, predstavil v središče političnega dogajanja. Političnim strankam je uspelo minimirati rasizem ter migracijske politike, politike trga dela in druge politike predstaviti kot nerasistične. Najpogostejše oblike rasizma so tako danes tiste, ki razčlovečujejo, povečujejo dominantno skupino in prikazujejo "druge" kot nemogoči subjekt integracije (Pajnik 2015, 7–10). Delanty, Pajnik in Campani se strinjajo, da je v Evropi v porastu rasizem. Delanty pravi, da se le-ta kaže v obliki nesprejemanja migrantov, beguncev in prosilcev za azil (Delanty idr. 2011, 2), Pajnik dodaja, da se je poleg porasta in ponovne legitimizacije rasizma zgodil tudi izgon pojma rasizem iz političnega besednjaka in da nas politične elite prepričujejo, da ni nič več rasizem (Pajnik 2015, 7), Campani pa, da poleg rasizma naraščajo tudi nacionalizem, ksenofobija in islamofobija, ter da to podpirajo celo osrednje politične stranke, še odkritejša podpora pa prihaja s strani desno populističnih strank in gibanj (Campani 2015, 19). Po pisanju Aykaç naj bi muslimani in ostali migranti zaradi drugačnosti kultur pomenili grožnjo evropskim vrednotam (Aykaç 2011, 128), Tarchi pa meni, da so imigranti tretjega sveta danes predstavljeni kot grešni kozel (Tarchi 2003 v Campani 2015, 25).

Evropski rasizem je danes povezan z nacionalno državo, evropsko integracijo in sodobnimi migracijskimi politikami, ki dajejo čedalje večji poudarek varnosti (Jalušič 2014, 40). Nacionalne države v Evropi obravnavajo tujce kot ločeno vrsto ljudi, ki si zasluži manj pravic in natančen nadzor (Tilly 1990 v Calhoun 1993, 217). Podobno pravi Jalušič, ki piše, da se v Evropski uniji danes krepi varnostna država namesto države enakosti in pravic. Meje se zapirajo, migranti, ki jim je dovoljen vstop, so izbrani predvsem na podlagi kulturnih razlik. Nove zakonodaje prizadevajo predvsem muslimane, ki so definirani kot nov sovražnik, a hkrati omogočajo širše in nepredstavljivo kratenje pravic, saj omogočajo različne oblike politik deportacije, kar normalizira dehumaniziranje že tako ranljivih migrantov: "Te politike nastajajo kot nova oblika rasizma, spremlja pa jih t. i. islamofobija" (Jalušič 2015, 36). Tujci so v Evropski uniji postali drugorazredni državljani, katerih aktivnosti so pod posebej poostrenim nadzorom (Balibar 2003, 171). Čeprav naj bi bila Evropa tolerantna in odprta, pa obstaja prag tolerance, ki določa pogoje, v katerih se toleranca in odprtost končata, ne da bi to vplivalo na osnovno samopodobo Evropejcev. Če je ta prag prestopljen, Evropejec postane netoleranten, ampak le zaradi trenutnih pogojev, v katerih ne more biti tolerant – toleranca v srcu namreč ostaja. Takoj, ko je storjen korak nazaj (na primer ko se število tujcev zmanjša), bo Evropejec spet tolerant (Blommaert in Verschueren 1998 v Downing in Husband 2005, 198).

Politične elite so torej ponotranjile in normalizirale rasizem. Desničarske in skrajno desničarske politične stranke se krepijo, izboljšujejo se jim volilni rezultati, postale so celo del evropskega

parlamenta in ostalih institucij odločanja (Pajnik 2015, 7) – na volitvah v Evropski parlament leta 2014 so desne ekstremistične stranke pridobile znatno podporo volivcev, ekstremistični politični diskurzi pa se normalizirajo na vseh ravneh družbe. To pomeni, da imajo populistične skrajno desne stranke večji uspeh kot le izvolitev večjega števila poslancev v Evropski parlament (Lazaridis in Tsagkroni 2015, 182–191). Frank in Šori dodajata, da je izključujoč diskurz poleg radikalno desnih strank značilen tudi za desne in desnosedinske stranke, rasistične in ksenofobne pa so tudi leve stranke, le da te rasizma in ksenofobije ne izražajo tako glasno. Desno usmerjene stranke zagovarjajo izključevanje, levo usmerjene pa človekove pravice pogosto zagovarjajo le na deklarativni ravni. Politični prostor je tako zaznamovan na eni strani z zagovarjanjem diskriminacije in na drugi z njenim dopuščanjem (Frank in Šori 2015, 90–92). Protner pravi, da če Evropska unija ni sposobna odpraviti razmer, ki pripomorejo k rasizmu in populizmu, potem bi se morale tradicionalne stranke v Evropskem parlamentu jasno distancirati od ekstremizma, namesto da v skrajno desnih strankah iščejo zaveznike. Populistične skrajno desne stranke so vse manj marginalizirane, njihova retorika in politika se legitimirata tako na državni in nadnacionalni ravni. Po eni strani smo torej soočeni z vzponom skrajne desnice, po drugi pa z grožnjo, ki prihaja iz tradicionalnih, domnevno zmernejših strank. “Ne glede na to, ali prihaja populizem z rasističnimi diskurzi s skrajnega roba ali iz političnega *mainstreama*, bi se mu morala evropska demokratična institucija, zasnovana na temeljih družbene enakosti in solidarnosti, brezkompromisno zoperstaviti” (Protner 2015, 187).

Po pisanju Zavratnik Slovenija sledi shizofrenemu evropskemu odnosu do migracij, ki se po eni strani deklarativno zavzema za demokratično, inkluzivno, strpno in multikulturno družbo, po drugi pa izvaja selektivne in represivne imigracijske politike, ki so lahko popolnoma nasprotne temeljnim človekovim pravicam in svoboščinam. Stališča javnosti sledijo diskurzu o migrantih kot grožnji nacionalni identiteti, kulturi in državi – migranti so predstavljeni kot pasivni prišleki in tujci, ki predstavljajo potencialno grožnjo ali pa vsaj nelagodje (Zavratnik 2011, 65–68). Z begunci se je samostojna Slovenija prvič srečala v času razpada Jugoslavije. Takrat se je pojavila metafora “begunskega vala”. Politiki in novinarji so z golimi številkami prikazovali podobo tveganja, da Slovenija doživi kolaps. Vendar pa vprašanje številke ni preprosto, saj je maksimalno število beguncev, ki bi jih Slovenija lahko sprejela, stvar političnih odločitev in retorike. Resnični argumenti nikoli niso bili navedeni (Doupona idr. 2003, 20).

Zavratnik pravi, da so “negativne percepcije do imigrantov iz revnejših in kulturno različnih (neevropskih) okolij že del pregovorne zaprtosti slovenske družbe do kulturne različnosti in so kot taki »imaginarna grožnja« kulturni identiteti” (Zavratnik 2011, 61). Empirični podatki kažejo, da je odnos javnosti do migrantov tesno povezan z ekonomskim položajem v državi. ”V stališčih javnosti

se odslkavajo nemalokrat zbanalizirane diskusije o migrantih kot grožnji nacionalnim ekonomijam, kulturi, državi, skratka dejavnikom, ki imajo opraviti z nacionalno identiteto in moralnimi panikami, ki jih producira politika, reproducirajo pa mediji” (Zavratnik 2011, 60). Migrantski delavci, begunci in prosilci za azil so v slovenski javnosti zaznamovani in deležni nesprejemanja, nestrpnosti ali sovražnega govora. V slovenskem okolju migranti niso dobrodošli tujci, ampak “prišleki z vnaprej sumljivimi nameni” (Zavratnik 2011, 56). Večja naklonjenost migrantom je sicer prisotna pri višje izobraženih Slovencih, stopnja podpore restriktivnim migracijskim in azilnim politikam pada z višanjem stopnje izobrazbe. Zaprtju južne meje so bolj naklonjeni ljudje z nižjo izobrazbo (Zavratnik 2011, 63–65).

3.4 Meje

Trenutno stanje v Evropski uniji je razkrilo novo mejno realnost. Nekatere meje, ki so bile leta 2007 odstranjene s Schengensko pogodbo, so se vrnilo, opazamo nastanek post-Schengenskega zemljevida Evrope, ki je ločen od modernega nacionalizma in zbran okoli novih, do nedavnega malo verjetnih mejnih zaveznikov, na primer Madžarske, Nemčije in Turčije (Vidmar Horvat 2017, 106). Beck in Grande dodajata, da je enotnost tega, kar bi lahko obravnavali kot evropski teritorij, bolj in bolj destabilizirana (Beck in Grande 2007 v Mezzandra in Neilson 2013, 181). Balibar piše, da so meje postale predmet enostranskih političnih odločitev, ki jih podpira razvoj utrjenih varnostnih praks in ideologij, česar se je v Evropi prijelo ime “trdnjava Evropa” (Balibar 2003, 122–176).

Veliko beguncev in prosilcev za azil je žrtev ilegalizacije, velikokrat še preden vstopijo v države, ki naj bi bile privilegirane migracijske destinacije. Če pogledamo migracijske toke proti Evropski uniji, vidimo, da imajo tako prosilci za azil kot tudi migrantski delavci za seboj komplicirano in velikokrat tudi nevarno pot, kjer se spopadajo s policijami, vojskami in pripori, pogajajo s tihotapci, vzpostavljajo stike, pregledujejo zemljevide in spreminjajo načrte. Po zgledu Dublinske konvencije iz leta 1990 in njenih kasnejših sprememb se je okoli Evropske unije ustvaril sanitarni kordon “varnih tretjih držav”, kjer naj bi bile mogoče prošnje za azil, obenem pa so bili postavljeni kampi in objekti za pridržanje. To vodi do situacije, kjer je stalno prisotna grožnja ilegalizacije. Lik “illegalnega” migranta je postal vodnik inovacij v sferi mej in nadzora migracij (Mezzandra in Neilson 2013, 144–145). “Migranti in begunci so velikokrat protagonisti mejnih bojev, ki se nagibajo k temu, da so interpretirani v okviru človekovih pravic, državljanstva ali rasizma” (Mezzandra in Neilson 2013, 265). Podobe rase in etničnosti so konstantno preoblikovane skozi dnevno delovanje mejnih režimov po vsem svetu (Mezzandra in Neilson 2013, 173).

Meje povezujejo in delijo, obenem pa vzpostavljajo odnose, ki so politično napeti. Retorika meje in nadzora migracij nastajajoč režim migracijskih kontrol predstavlja kot gladko delujoč in kot nekaj, kar pomaga pri svobodi gibanja (Mezzandra in Neilson 2013, 174–279). Slika mej je prisotna na zemljevidih, kjer črte ločujejo suverene teritorije. Kljub temu pa meje danes niso le geografske ali teritorialne – so kompleksne socialne institucije, ki imajo geografsko, politično, pravno in simbolično dimenzijo. Obstajajo v napol skrivni sferi agencij, enot, centrov in preiskovalnih sob, ki jih vodijo protokoli in pravila, ki so del sistema, večinoma nezaznavnega splošni populaciji, v imenu katere naj bi delovali (Vidmar Horvat 2017, 106), in postajajo bolj in bolj povezane z vladnimi praksami, ki so vezane na suvereno moč nacionalnih držav, pa tudi s tehnologijami in drugimi sistemi nadzora. So kraji, kjer se vključuje več vladnih akterjev in postajajo instrumenti za nadziranje, preverjanje in urejanje globalnih prehodov ljudi, denarja in stvari. Pojavljajo se napetosti pri njihovih okrepitvah in prestopih, nadzori migracij so šele nedavno postali njihova opazna funkcija (Mezzandra in Neilson 2013, 3–176) - postnacionalne meje pošiljajo ljudi, ki (legalno ali ilegalno) čakajo na prestop meje, na točke, kjer so prepoznani kot državljani ali kot “drugi”. Za tiste brez papirjev so meje vstopna točka, kjer postanejo “drugi” - kot migranti, begunci ali prosilci za azil (Vidmar Horvat 2017, 110). “Človekove pravice zagotavljajo dominanten okvir za pogajanje o vprašanih mej in migracij” (Mezzandra in Neilson 2013, 175).

Čeprav so države izgubile večino moči nad mejami in se z namenom množenja, utrjevanja in širjenja mednarodnih mej združile z globalnimi akterji neoliberalizma, nacionalne meje državljanstva še vedno igrajo ključno vlogo pri družbenih definicijah pravic in solidarnosti (Vidmar Horvat 2017, 109). Meje imajo funkcijo konfiguracije sveta, vendar pa so velikokrat spreminjane in subjekt nepredvidljivih vzorcev mobilnosti, prekrivanja, pojavljanja in izginjanja, včasih pa se pojavijo celo v obliki grozečih zidov – fizičnih ali metaforičnih, ki razdvojijo in preuredijo politične prostore, ki so bili nekoč združeni (Mezzandra in Neilson 2013, 6). Po 11. septembru so meje postale ključne varnostne investicije znotraj politične retorike (Mezzandra in Neilson 2013, 6–7). Brown pravi, da je širjenje zidov in ovir v sodobnem svetu simptom krize in transformacije državne suverenosti (Brown 2010 v Mezzandra in Neilson 2013, 8), Galli pa, da so osnovni koncepti, ki še danes oblikujejo naše politične jezike, globoko zakoreninjeni v zgodovini in teorijah moderne države, kar pomeni v njenih mejah (Galli 2010 v Mezzandra in Neilson 2013, 303).

3.5 Mediji in politika

Množični mediji so institucije, ki poskrbijo za organizacijski okvir, v katerem posamezniki komunicirajo v kontekstu določenih vlog in uveljavljenih hierarhij moči (Downing in Husband 2005, 9). Medijski diskurz je glavni vir znanja, stališč in ideologij za večino ljudi. Mediji diskurz ustvarjajo

skupaj z elitami, predvsem s politiki, profesionalci in akademiki, pa vendar so zaradi medijske svobode nazadnje mediji tisti, ki so odgovorni. To še posebej drži pri poročanju o manjšinah, saj ima večina belih bralcev le malo vsakodnevnih izkušenj z manjšinami. Novice o imigrantih in etničnih manjšinah so največkrat omejene na: prihajanje novih (ilegalnih) imigrantov, politične odgovore na imigracijo, probleme pri sprejemanju prišlekov, njihove socialne probleme, kulturo (kako različni so), kako odstopajo od "nas", odzive populacije, odzive politike in osredotočanje na grožnje (npr. na zločine, nasilje). V teh primerih tudi potencialno "nevtralne" teme dobijo negativno dimenzijo – migracije so lahko na primer predstavljene kot grožnja, medtem ko o odseljevanju ali odhajanju prišlekov sploh ni poročano (Van Dijk 2000, 36–38). Člani elit in elitne skupine so pomembni akterji v novicah – njihov glas je slišan in njihova mnenja so predstavljena kot legitimna in kredibilna, četudi se mediji z njimi ne strinjajo. Van Dijk je v svojih študijah našel dokaze o bližnjih odnosih med tiskanimi mediji in ostalimi glavnimi institucijami ter elitnimi skupinami v družbi. Tisk, še posebej kvaliteten tisk, je dominanten komunikacijski medij elit, vendar pa nimajo vse elite enakega dostopa do njega. Tisk manipulira z mnenjem elit tako, da izbira zgodbe, teme in citate tistih politikov (ali drugih elit), katerih interesi se strinjajo z njihovimi ideologijami. Ima veliko institucionalnih in simboličnih sredstev, s katerimi igra močno vlogo pri ustvarjanju širšega etničnega konsenza, saj je rasistična ideologija priučena – večji del skozi množične medije, pa tudi skozi izobrazbo (Van Dijk 1991, 55–268)

Fowler pravi, da institucije tisku nudijo načine diskurza, ki vsebujejo stališča elit. Tisk tak jezik vzame za svojega in z njim reproducira stališča tistih, ki imajo moč. To ni nujno načrtno, ampak se zgodi avtomatsko (Fowler 1991, 23–24). Pojem ideologija lahko ponudi bogato sociološko in zgodovinsko lečo, skozi katero lahko naslavljamo medijsko okvirjanje rasizma in etničnosti (Downing and Husband 2005, 39). Stil pisanja vsebuje ideologijo, ki je s pomočjo socialnih in diskurzivnih praks že poosebljena v jeziku. Pisci besedila nad vrednotami, ki so vsebovane v jeziku nimajo veliko nadzora – zaposleni so s strani organizacije, ki jo nadzorujejo prav tiste institucije, na katerih temelji ideologija. Prav tako je pomen napisanega odvisen od bralca, ki v napisanem "najde" vrednote in prepričanja (Fowler 1991, 46). Rasistične ideologije in njihovo izražanje v medijih niso fenomen "one-size-fits-all-forever", ampak so razvijajoč skupek odzivov, ki so si lahko nasprotujoči. Iskanje sledi rasizma v množičnih medijih ni nujno enostavna naloga (Downing and Husband 2005, 7–39). Pajnik z analizo tiska ugotavlja, da so mnenja o migrantih različna in kompleksna (Pajnik 2007, 228) in da mediji pogosto reproducirajo delitve med »nami«, domačini in »njimi«, begunci, lahko pa tudi slikajo podobe »ubogih nesrečnežev« ali pa svarijo pred potencialnimi teroristi in nasilneži. Pravi, da lahko sklepamo, da se pri poročanju o beguncih "novinarji v temo ne poglobijo bolj kot pri spremljanju dnevno-političnega dogajanja, kjer vladne akterje na nacionalni in evropski

ravni obravnavajo kot (edine) protagoniste” (Pajnik 2017, 172). Tudi Fowler pravi, da časopisi domnevajo, da vedno obstaja le en razumen pogled na neko zadevo, novice in ostali prispevki pa so napisani tako, kot da je ta pogled naraven, zdravorazumski, samoumeven in ne rabi biti potrjen (Fowler 1991, 13–232).

Tudi Hallin in Mancini govorita o povezavi medijev s političnimi akterji v družbi. S terminom politični paralelizem govorita o stopnji in naravi povezav med mediji in političnimi akterji oziroma širše o meri, v kakršni medijski sistem odraža glavne politične teme neke družbe. V osnovi se politični paralelizem nanaša na razpon, v katerem različni mediji v novicah in poročilih, včasih pa tudi v razvedrilnih vsebinah, odražajo različne politične orientacije. Ima več komponent – najbolj osnovno se nanaša na medijske vsebine in nam pove o tem, v kakšnem razponu različni mediji v svojih novicah in poročilih o trenutnih dogodkih, včasih pa tudi v razvedrilnih vsebinah, odražajo različne politične orientacije, in več dimenzij – lahko se manifestira skozi lastništvo medijev, politično pripadnost novinarjev, lastnikov in menedžerjev, skozi strukturo bralcev in medijsko vsebino. Odkar je izginil partijski tisk, se je stopnja političnega paralelizma sicer opazno znižala (Hallin in Mancini 2004, 21–178).

Še en koncept, ki govori o povezavi med mediji in politiko, je mediatizacija. Pajnik mediatizacijo razume kot “metadružbeni proces, ki označuje tesno prepletenost »medijske« in »politične logike« delovanja v sodobnih družbah” (Pajnik 2017, 171). Še eno definicijo ponudi Strömbäck, ki pravi, da ima mediatizacija več aspektov: je stopnja, do katere imajo mediji najpomembnejšo vlogo pri podajanju informacij o politiki, stopnja, do katere so mediji od politike neodvisni (v tem, kako so vodeni), stopnja, do katere je medijska vsebina določena s strani politične ali medijske logike (medijska logika je dominanca medijev v družbenih procesih pripovedovanja in novičarstva, ki ju mediji uporabijo tako, da jim prinesejo dobiček ali druge prednosti, politična logika pa je definirana bolj ohlapno in je sestavljena iz iskanja rešitev za politične probleme in trud za njihovo sprejemanje) in stopnja, do katere medijska ali politična logika vodita politične akterje. Meni, da ima mediatizacija več faz. Zadnja faza je dosežena, ko se politični in drugi družbeni igralci ne le prilagodijo medijski logiki in vrednotam novic, ampak jih tudi ponotranjijo in pustijo medijski logiki in standardom, ali je nekaj vredno novice, da postanejo del vladajočega procesa. (Strömbäck 2008, 233–240). Drugače mediatizacijo definira Landerer, ki je do terminov politična in medijska logika kritičen in namesto njiju predlaga termina normativna in tržna logika (tržna logika je orientirana k dobičku, normativna pa družbeno ali javno odgovornost postavlja pred tržne dejavnike). Pravi, da ti dve logiki vodita medijske in politične akterje, mediatizacija politike pa se zgodi, ko medijski in politični akterji svoja dejanja prilagodijo tržni logiki, orientirani k občinstvu. Mediatizacija politike se nanaša na prevlado

tržne logike, usmerjene k občinstvu, nad normativno logiko v obnašanju političnih akterjev. Landerer pravi, da se zagovarja teza, da bolj kot so komercialne novičarske hiše obremenjene s svojim obsegom prodaje, številkami gledalcev in vrednostmi delnic, lažje postane političnim akterjem predvidevati in proizvajati točno tisto, kar te hiše iščejo (Landerer 2013, 239–253).

Kljub povezanosti medijev in politike pa so v novicah občasno zajete tudi aktivnosti “običajnih” članov družbe, ki pa so po Van Dijkovih besedah vključeni oz. citirani le naključno. Ostali viri, kot so na primer institucije, pa so po njegovem navajani zato, ker imajo privilegije: ustanovljeni so s strani uradnih avtoritet, družbenega statusa ali komercialnega uspeha, so organizirani in imajo govornike ter sredstva, s katerimi plačajo za publiciteto in odnose z javnostmi. Najustreznejše institucije za nadzor s strani novinarjev so torej nujno tudi institucije z uradno avtoriteto ali finančno močjo. Privilegirani imajo dostop do novic, v njih so navajani in imajo prostor za izražanje svojih mnenj. Politični učinek tega so neravnovesja v reprezentaciji privilegiranih in deprivilegiranih (Fowler 1991, 22). Manjšine nimajo dovolj moči, da bi se javno zoperstavile pristranskemu poročanju, pogosto so predstavljene v pasivni vlogi (stvari so odločene in se jim dogajajo), razen ko gre za negativna dejanja: takrat je poudarjeno, kdo jih je storil (Van Dijk 2000, 37–40).

4 Opis metode in vzorca

V tem poglavju bomo opisali metodo in vzorec, na podlagi katerega smo analizirali vladni diskurz. Osredotočali smo se na članke, s pomočjo katerih je možno rekonstruirati dogajanje med avgustom in koncem decembra 2015, in sicer tisti del, ki se nanaša na obdobje pred in med postavljanjem žičnatih ograj na meji med Slovenijo in Hrvaško. Zanimalo nas je, kako se skozi čas spreminja diskurz, za katerega smo vsaj na začetku menili, da se naslanja na demokratične standarde. Čeprav se osnovna predpostavka, da demokratični standardi v Sloveniji veljajo, ni spreminjala in vanje še vedno verjamemo, so se v diskurz prikradle še druge, neeksplicitne predpostavke, ki smo jim mediji in bralci morali verjeti, da je bila komunikacija med nami sploh možna. Zanimalo nas je, na kakšen način se na vladne trditve odzivajo mediji: ali jim slepo verjamejo, se nanje sklicujejo, jih postavljajo pod vprašaj, z njimi polemizirajo, kritično razpravljajo in ponujajo javnosti vsebine, na podlagi katerih bi imela javnost možnost odzvati se v javni razpravi. Zanimalo nas je, ali mediji opravljajo svojo vlogo nadzora nad oblastjo in tako kritično pretresajo njeno ravnanje, najsi gre za ravnanje v ubesedovanju in sporočanju ter utemeljevanju svojih odločitev (kot je, denimo napoved določenih ukrepov) bodisi za ravnanje z ukrepanjem v praksi (kot je npr. fizično postavljanje ograj).

4.1 Vzorec

Vzorec za diplomsko nalogo smo oblikovali iz člankov, objavljenih v največjih treh dnevnikih – časopisu Delo, Dnevnik in Večer. Izbirali smo med članki, objavljenimi v obdobju od 26.8. do 31.12.2015, ki so privedli do postavljanja ograje na meji. Ker je člankov več kot 200, je bil narejen izbor. Začeli smo tako, da smo izbirali članke, ki so opisovali okoliščine, ki so nato privedle do postavljanja ograje. Izbrali smo samo del člankov, ki so nosili isto sporočilo, ostalih niso predstavljali v tej nalogi. Če je, denimo, več člankov poudarjalo pomembnost humanitarnega odnosa do beguncev in so pri tem navajali stališča vlade, smo izbrali le nekaj člankov, ki so govorili o tej isti stvari. Ko se je fokus spremenil in je vlada začela govoriti o varnosti, smo zopet izbrali članke, ki so bili medsebojno usklajeni v sporočilu, ki so ga podajali. Trudili smo se, da nismo izpuščali člankov, ki bi bili kontradiktorni v sporočilu z izbranimi članki. Če bi namreč dopuščali izpuščanje člankov, ki govorijo drugače, bi z zavestno pristranskostjo onemogočili analizo. Tako pa smo se, obratno, trudili, da bi izbirali članke glede na sporočilnost in ne glede na pričakovane odgovore na raziskovalna vprašanja, ki smo si jih zastavili. Skratka, trudili smo se, da bi bili pri svojem izboru kar najbolj nevtralni. Prvenstveno smo tako izbrali članke, kjer predsednik vlade (ali kakšen drug član vlade) sporoča in utemeljuje svoje odločitve ali napovedi, iskali pa smo tudi odzive na njegove (njihove) trditve, saj se želimo osredotočiti na to, kako se je spreminjal vladni diskurz in kako so se nanj odzvali mediji – ali gredo njihovi komentarji v isti smeri kot vlada ali ne. Izpuščeni so bili članki, ki govorijo o nesporazumih o lokaciji ograje med Slovenijo in Hrvaško. Pozornosti nismo namenjali temu, da je

ograja grožnja za živali, izpuščene so cene ograje in številke, koliko beguncev in/ali migrantov je prečkalo Slovenijo. Prav tako se pri izboru člankov nismo osredotočali na to, kar je govorila opozicija. Izpuščeno je bilo vse o mini Schengnu, izločene so bile vizualije. Za analizo je bilo tako izbranih 75 člankov, 25 iz vsakega dnevnika. Večinoma je šlo za razširjene vesti in članke, nekaj pa je bilo tudi uvodničarskih komentarjev.

4.2 Metoda

Metode tekstovne analize segajo od zelo kvantitativnih pa do popolnoma kvalitativnih (Downing in Husband 2005, 26). V tem diplomskem delu se bomo osredotočili na slednje. Na raziskovalna vprašanja bomo poskusili odgovoriti s kritično diskurzivno analizo zgoraj izbranih člankov.

Preden opišemo kritično diskurzivno analizo, bi morali definirati, kaj je diskurz, vendar zanj v literaturi ne najdemo enotne definicije. Foucault ga razume kot nadzorovano skupino izjav, ki ima notranja pravila in lastne mehanizme. Združuje torej izjave, ki imajo moč, pomen in posledice v določenem družbenem kontekstu (Foucault 1969 v Kuhar 2003, 14). Kuhar pravi, da je posameznik tisto, kar se o njem ali o družbeni skupini, kateri pripada, govori in piše, hkrati pa diskurz oblikuje tudi njegovo mesto in mesto njegove skupine v družbi - "diskurz zato lahko razumemo kot »jezik v akciji«: le z jezikom lahko vidimo in osmislimo stvari" (Kuhar 2003, 15). V diskurzu so posamezniki postavljeni v določeno pozicijo, ki je rezultat delovanja oblasti nad njimi. "Ena od osrednjih značilnosti diskurza je njegova funkcija izključevanja" (Kuhar 2003, 14). Diskurz je lahko definiran na podlagi položaja in institucionalnega predela (npr. izobraževalnega, verskega itd.), na katerega se nanaša. položaj in institucionalno mesto določata, kaj je lahko in kaj mora biti izrečeno (Macdonell 1986, 48). Lahko ima pomembne ideološke posledice, saj pomaga pri produkciji in reprodukciji neenakih razmerij moči, je rasističen ali seksističen, ali pa poskuša prikazati neke domneve (večino ma napačne) kot zdravorazumske (Fairclough in Wodak 1997 v Kuhar 2003, 17). Diskurza ni mogoče analizirati, ne da bi upoštevali njegov kontekst (Kuhar 2003, 18).

Diskurzivna analiza sistematično opiše različne strukture in strategije tekstov in jih postavi v družbeni ali politični kontekst. Lahko se osredotoča na splošno temo teksta ali pa na bolj lokalne – na primer na njegove implikacije ali skladnost v smislu semantične analize (Van Dijk 2000, 35). Je multidisciplinaren pristop k "študiju uporabe jezika in komunikacije v njihovih socio-kulturnih kontekstih" (Van Dijk 1991, 59). Kritična diskurzivna analiza tudi "predpostavlja analizo razkrivanja neposrednih in posrednih vidikov konstrukcije pomena z upoštevanjem specifične družbenopolitične realnosti – v našem primeru realnosti evropske migracijske politike" (Pajnik 2017, 171).

Kritična diskurzivna analiza si poleg tega postavlja vprašanje moči nad diskurzom. To vprašanje je povezano predvsem z vprašanjem dostopa do medijev (kdo do njih lahko dostopa in kdo v njih lahko nastopa). Glavna naloga kritične diskurzivne analize, ki se ukvarja z diskriminacijo, je odkrivanje relacij moči in implicitnega v tekstu. Diskurzivna analiza je predvsem interpretativna, vendar pa ne obstaja enoten (absoluten) pomen, ki ga nek tekst sporoča, saj se le-ta oblikuje v interakciji s posameznikom, zato obstoječa metodologija diskurzivne analize ne pozna "receptov" ali preverljivih eksaktnih metodoloških pravil (Kuhar 2003, 17–18). Fowler pravi, naj se kritična analiza še posebej osredotoča na to, kako je preoblikovano tisto, kar ljudje rečejo, da postane "vredno novic" (Fowler 1991, 231).

Kritična analiza novic se lahko osredotoča na različne segmente njihovih tekstov (Fowler 1991, 224). Van Dijk meni, da moramo za analiziranje vsebine etničnega poročanja novice analizirati kot določen tip diskurzivnega žanra, ne le kot "sporočilo" (Van Dijk 1991, 59). Okvirjanje je koncept, ki je v analizi novic vključen več kot v preostalem raziskovanju medijev. Uporablja se na dva načina: okvirjanje kot indikacija, da je nekaj pomembnega izključeno iz medijske slike in okvirjanje kot tisto, kar je dejansko v okvirju v fotografskem smislu. Koncept okvirjanja je pomemben v tem, da izpostavlja, da je lahko nekaj neizrečenega, izven okvirja ravno tako ali pa še bolj pomembno v predstavljanju etničnosti ali "rase" kakor tisto, kar je izrečeno. Spodbuja razmišljanje o motivacijah za okvirjanje, raziskovanje dolgoročnih učinkov na dojetje družbene realnosti občinstva in preusmerja pozornost od interpretacije posamezne novice k interpretaciji toka poročanja. Če medijsko okvirjanje izvzema globino in raznolikost ter se obsedeno osredotoča na en ali par vidikov, posamezni (drugačni) prispevki ne morejo uničiti takega okvirja (Downing and Husband 2005, 36–37).

Je pa kritična diskurzivna analiza tudi metoda, ki ima političen potencial in namen, da vpliva na spremembo diskriminatornih politik in diskurzov. Kot pravi Pajnik: "Metoda je oblika intervencije v družbeno prakso in družbena razmerja in jo uvrščamo med metode političnega aktivizma, ki se kritično usmerjajo k obravnavi rasizmov, ksenofobije, seksizmov ipd. Kritična diskurzivna analiza je interpretativna metoda, ki daje poudarek kontekstualnemu, interpretativnemu in analitičnemu branju besedil. Pozornost posveča razkrivanju nekaterih implicitnih vidikov konstrukcij pomena in upošteva družbeno realnost oz. širših okoliščin, ki okvirjajo pojavljanje in razumevanje določene družbeno-politične teme" (Pajnik 2007, 1–2).

V novicah je tipična kombinacija pozitivnega predstavljanja govorca ali pisca in negativno predstavljanje neke druge skupine ljudi. Pomemben del pomena diskurza je perspektiva, iz katere so opisani dogodki in dejanja: se pisec besedila strinja z eno stranjo ali drugo? Pomembne so tudi

predpostavke, ki so posebna vrsta implikacij. Predpostavke podajajo informacije, ki naj bi že bile znane tako piscu kot bralcu, zato jih ni treba izreči. Novice lahko vključujejo tudi nepomembne detajle, ki pa so lahko pomembni v širšem negativnem portretiranju posameznika ali skupine. V rasističnem poročanju je pogosto predstavljanje žrtve kot krivca, veliko retorično moč ima tudi napihovanje primerjav med "nami" in "njimi". V izogib obtožbam o rasizmu so uporabljene fraze kot so na primer "večina njih je dobrih ljudi, ampak..." Če krivda za nek dogodek, ki slabo luč meče na "nas", ne more biti zanikana, je najboljša strategija navidezna ublažitev dejanja ali pa uporaba izgovorov (na primer: policija je bila prisiljena poseči po grobih prijemih). Če pa so dejanja nekoga ublažena, je seveda treba dejanja nasprotne skupine napihniti - temu se reče hiperbola. V novicah se pojavlja tudi nejasnost, kar pomeni odsotnost nekih informacij, kar zmanjša pomembnost nekih dejanj (na primer: po streljanju na Indijko je bila policija obmetavana z molotovkami) (Van Dijk 1991, 121–212). Tudi če je časopis kritičen do trditve nekega vira na poziciji moči in simpatizira s podrejenimi, se nagiba k temu, da reproducira razlike v moči kot nekaj naravnega (Fowler 1991, 125).

Izjave ljudi, pomembnih za novice, so v tekst največkrat vključene tako, da so povzete. Omogočajo vstavljanje subjektivnih interpretacij, razlag in mnenj o trenutnem dogajanju brez kršenja pravila, da morajo biti dejstva ločena od mnenj. So mešanica direktnega in indirektnega govora, njihovo povzemanje pa je proces z ideološko osnovo. Vključevanje izjav ne pomaga le pri interpretaciji nedavnih dogodkov, ampak pomaga tudi pri napovedih prihodnjih dejanj in planov teh ljudi. Člani večinske populacije so citirani pogosteje kot člani manjšin, kar potrjuje tezo, da mediji marginalizirajo etnične manjšine. Običajnim ljudem je redko dovoljeno, da kritizirajo avtoritete. Deklarativni stavki v novicah so lahko zapisani tako, da je na prvem mestu obtožba, šele zatem pa, kdo jo je izrekel. To povzroči, da obtožba izgleda kot dejstvo, še sploh ko gre za nekaj negativnega (na primer temnopolti mladi..., trdi policija namesto policija trdi, da temnopolti mladi...) (Van Dijk 1991, 65–231).

Razkrivanje rasizma v diskurzu množičnih medijev je nujno provokativno. Vsak poskus razkrivanja rasizma v medijih je političen - izvira iz predpostavk, ki se ne skladajo z dominantnimi političnimi vrednotami večine nacionalnih držav. Te predpostavke so naslednje: rasa je socialni konstrukt, vsi ljudje so enakovredni, rasizem ni nujno povezan z ekstremizmom, rasni miti o izvoru in edinstvenosti nacije so pogosto v središču njenega (samo)razumevanja, prisotnost rasizma ni pogojena s prisotnostjo namere, vsi (vključno z žrtvami) so sposobni biti rasisti. Za razumevanje rasistične diskriminacije v medijih je potrebno razumeti naravo rasistične diskriminacije kot take. Razumemo jo lahko na podlagi socialne psihologije, ki se osredotoča na dinamiko predsodkov, in na podlagi organizacijske analize ter naslavljanja institucionalnega rasizma. Vloga medijev v izražanju

rasističnih okvirov in stereotipov je v vsakem trenutku ključna, saj je njihova vsakodnevna naloga, da določijo, kakšna sporočila bodo prenesli v javnost. V tem smislu so množični mediji (so)ustvarjalci današnje in jutrišnje rasistične ideologije (Downing in Husband 2005, 9–39).

Stil pisanja ima opraviti z izbiro in variacijo besed, ki jih novinarji uporabljajo, ko pišejo o manjšinah. Leksični stil pomeni način, na katerega je tekst formuliran - to je odvisno od žanra, pa tudi od piščevega mnenja, kulture družbene situacije, pripadnosti neki skupini in ideologije (Van Dijk 1991, 224–225). Jezikovne oblike nimajo edinstvenega, konstantnega pomena, ampak imajo razpon potencialnih pomenov v različnih kontekstih (Fowler 1991, 99). Izbira besed razkrije, kdo ima nadzor in kakšen je odnos med piscem in bralci, ali pa med piscem in ljudmi, o katerih piše. Retorika v Van Dijkovem kontekstu se ukvarja z verbalnimi strategijami, kot so aliteracija in metafora, ki pomagajo pridobiti bralčevo pozornost in so uporabljene v prepričevalne namene. Retorična sredstva, ki so uporabljena v medijih (vendar le redko v novicah) so metafora, primera in metonimija. Retorika je neodvisna od pomena in je zato le posredno povezana z ideološkimi pomeni – nenazadnje lahko nasprotniki uporabljajo povsem enake retorične strategije (Van Dijk 1991, 224–236). Številke so retorično sredstvo, ki kaže na objektivnost in natančnost in torej na kredibilnost (Van Dijk 2000, 46).

5 Analiza člankov

V tem poglavju analiziramo članke, ki smo jih za vzorec izbrali glede na kriterije iz prejšnjega poglavja. Ugotoviti želimo, kakšen je bil vladni diskurz in ali se je skozi čas spreminjal. Zanima nas, kako je vlada, ki je slovensko južno mejo ogradila z žičnato ograjo z rezili, komunicirala z javnostjo, za katero se je poleti 2015 zdelo, da ni naklonjena ograjevanju Slovenije. Eno stran te komunikacije predstavljajo izjave vlade oziroma njenih predstavnikov, drugo pa mediji, ki so vladne izjave navajali, povzemali in interpretirali ter bili v svojih interpretacijah bolj ali manj kritični. Sprašujemo se, ali je bil diskurz vlade notranje konsistenten ter kako je vladi uspelo združiti na videz nezdržljivo. Z drugimi besedami: preveriti želimo, ali je oblast, ki je javnosti ponujala videz demokratične vlade, z vidika medijev uspela to podobo zadržati tudi takrat, ko je na državne meje postavljala žice z rezili.

Ker kritična diskurzivna analiza, kot smo že navajali v poglavju o metodi, daje poudarek kontekstualnemu, interpretativnemu in analitičnemu branju besedil (Pajnik 2007, 1–2), želimo sami narediti prav to, interpretirati v medijih predstavljene dogodke in izjave v kontekstu njihovega dogajanja, in s tem ugotoviti, v kakšnih okoliščinah je prišlo do preloma, torej kako je demokratična družba lahko na videz paradoksalno dopustila in sprejela postavitev nečesa, kar je v popolnem nasprotju z demokratičnimi vrednotami družbe.

5.1 Faza zavzemanja za demokracijo in varnost državljanov

Poleti 2015, ko so begunci z balkanske poti v osrednjo in severno Evropo prehajali preko Madžarske, je bilo v Sloveniji zaznati odklonilen odnos do ukrepov madžarske vlade, ki je begunce, vsaj tako se je zdelo iz Slovenije, na različne načine omejevala. Beguncev s t.i. balkanske poti takrat v Sloveniji še ni bilo. Prehod beguncev in/ali migrantov skozi Slovenijo je bil v vseh treh dnevnikih, v katerih smo zbrali članke za analizo, prvič omenjen 26. in 27. avgusta 2015. Vsi trije dnevniki so sprva poročali o tem, da je begunska kriza (na tem mestu namenoma izpuščamo analizo uporabe pojma begunska kriza, ker bi sicer z analizo morali seči predaleč v preteklost) predvsem humanitarno vprašanje, omenjen pa je bil tudi varnostni vidik – v Delu so navajali sekretarja na Ministrstvu za notranje zadeve Bojana Šefica, ki je dejal, da je varnostni vidik vsebovan zato, ker »kriminalne združbe tudi zlorabijo stisko ljudi« (Delo 2015a), v Dnevniku pa so Šefica navajali tako, da so pisali, da vlada ne namerava kriminalizirati ljudi, vendar pa morajo opozarjati na možne zlorabe in vpetost mednarodnega organiziranega kriminala (Dnevnik 2015a). Niti Delo niti Večer trditve sekretarja o varnostnem vidiku nista problematizirala, pač pa sta le navajala njegove trditve. Večer varnostnega vidika v tem tednu ni omenil, v Dnevniku pa so zapisali še, da je premier po več tednih »varnostnih bojznik« začel poudarjati humanitarnost in ničelno toleranco do ksenofobije (Dnevnik 2015c).

K čemu nas napeljujejo trditve o kriminalnih združbah, zlorabah in vpetosti mednarodnega kriminala v kontekstu prehajanja beguncev preko meja? To nedvoumno pomeni, da so med begunci in migranti, ki prehajajo meje, tudi kriminalci. Vendar omemba "samo" kriminalcev med skupino ljudi ni posebej močno opozorilo, saj so kriminalci, gledano statistično, v vsaki večji skupini ljudi. Tudi če bi naključno izbrali prebivalce neke regije v Sloveniji, bi bilo v njej nekaj kriminalcev. Taka omemba torej ne bi bila posebej učinkovita v opozarjanju javnosti pred tem, da utegnejo biti begunci in migranti nevarni. Če pa pojem kriminalcev stopnjujemo v pojem kriminalne združbe, postanejo stvari nekoliko bolj zapletene in ustvarjajo videz hujše nevarnosti, saj je javnosti skozi poročanje medijev znano, da je organizirani kriminal ena težjih oblik kriminala. Ko organiziranemu kriminalu dodamo zlorabo stiske stiske ljudi, so temelji za strah pred begunci postavljeni. Zatrjevanje, da "vlada ne namerava kriminalizirati ljudi" je po tem, ko jih že kriminalizira, prazno. Tako zatrjevanje je podobno, kot če bi nekdo npr. na rasistični osnovi ljudem prepovedal vstop v lokal, hkrati pa zatrjeval, da ni rasist. Kot opozarja van Dijk, manjšine tudi nimajo možnosti, da bi opozorile, kdo je storil negativna dejanja (Van Dijk 2000). Ta so jim bila v primeru beguncev, ki so šli čez Slovenijo, pripisana že predhodno. Predsodki o kriminalcih med begunci so bili ravno tako izrečeni. Da je šlo za predsodke in ne za dejstva, lahko sklepamo iz tega, ker razen splošne trditve, da so med begunci lahko tudi kriminalci oziroma »kriminalne združbe, ki lahko zlorabijo stisko ljudi«, niso bili podani nobeni drugi podatki. Ker so predsodki nemoralni in nelegalni, je rasizem zanikan, a mu največkrat sledi negativna izjava o etnični skupini (Van Dijk 1991, 203). Etnična skupina tukaj sicer ni definirana v smislu določene etnične skupine, ampak kot vsi drugi, ki niso naši. Čeprav so begunci, ki so prehajali skozi Slovenijo, govorili različne jezike in prihajali iz različnih držav, so jim bile pripisane iste negativne lastnosti (kriminal).

Kmalu po tem, ko so bili begunci v bližini slovenske meje, je premier začel tudi opozarjati na njihovo število, vendar o konkretnih številkah ni govoril. Po poročanju Dela je tako premier Miro Cerar povedal, da je sicer potrebno upoštevati integracijske zmožnosti države in element varnosti, vendar bo za to poskrbljeno (Delo 2015b), Slovenija pa da se ne zavzema za gradnjo zidov v Evropi – rekel je, da je zelo pomembno, da pokažemo, da znamo biti solidarni, odprti in brez strahu do ljudi v stiski (Delo 2015c). Premier je navidez opozarjal na solidarnost, vendar je predtem takorekoč mimogrede opozoril na integracijske zmožnosti države. Kot so opozarjali že Doupona in drugi, integracijske zmožnosti države oziroma število ljudi, ki bi jih lahko sprejela Slovenija, nikoli ni bilo argumentirano (Doupona idr. 2003). Tudi na tem mestu vlada ni opredelila, kaj se skriva za pojmom integracijska zmožnost države, mediji pa je o tem tudi niso spraševali. Cerar je z omenjanjem integracijske zmožnosti Slovenijo predstavil kot žrtev, ki pa se bo vendarle zavzela za ljudi v stiski, in sicer tako, da naj bi Slovenci pokazali, da "znamo biti solidarni, odprti in brez strahu".

Ko je bil temelj za strah postavljen, je vlada poskušala utrjevati lastno pozicijo videza demokratičnosti. Tako so v naslednjem tednu v Delu še zapisali, da Cerar meni, da rešitev ni mogoče poiskati z nacionalizmom in izolacionizmi, da gradnja zidov ne more biti ustrezna rešitev, da je trdnjava Evropa nevzdržna in da je javnosti potrebno pojasniti pozitivne učinke migracij (Delo 2015č). Zdi se, da je vlada poskušala predstaviti dva vidika: opozarjati javnost na to, da so begunci lahko nevarni, in hkrati, da je Slovenija demokratična država. Zato verjetno ni naključje, da je na nevarnost opozarjal državni sekretar na Ministrstvu za notranje zadeve, ki ima določeno avtoriteto, da se spozna na varnostni vidik, ki ga komentira, o demokraciji in humanitarnosti pa je govoril predsednik vlade, strokovnjak za demokracijo (o njej je napisal celo knjigo za otroke) in ustavna vprašanja. Izbira govornika nikakor ni nepomembna okoliščina. Če bi o Cerar govoril o varnosti, državni sekretar ministrstva, katerega sestavni del je policija, pa o demokraciji, bi bil učinek prav lahko tudi nikakšen, saj ju javnost ne bi jemala resno.

Avgusta in v začetku septembra je vlada po poročanju treh osrednjih dnevnikov razen omenjanja možnih zlorab s strani organiziranega kriminala do beguncev v svojem eksplicitnem govoru zavzemala humanitarno držo (čeprav so omenjali tudi, da obstaja tudi varnostni vidik in da ima država le omejene integracijske zmožnosti) in se za gradnjo ograj ni zavzemala, celo nasprotno, Cerarju so se po poročanju izrbanih dnevnikov zdele neustrezna rešitev. V avgustu in v začetku septembra, ko so mediji začeli poročati o beguncih in vladnem diskurzu glede možnosti, da bodo Slovenijo začele prečkati skupine beguncev, je bilo torej glede na navedbe vseh treh dnevnikov (Delo, Dnevnik in Večer) vladno stališče do beguncev kljub vsemu predstavljeno predvsem kot humanitarno vprašanje. Poleg tega je bil v omejenem obsegu mimogrede omenjen še varnostni vidik. Časopisi so s tem ustvarili predstavo, kot da vlado dejansko skrbi udejanjanje humanosti do ljudi, ki bežijo pred vojno in/ali pomanjkanjem, vendar pa analiza člankov pokaže, da varnostni vidik v resnici nikoli ni bil čisto izpuščen in se vladni diskurz ščasoma ni korenito spremenil, ampak se je - kot bomo videli v nadaljevanju - le stopnjeval. Mogoče je, da smo bili bralci tako pod vtisom dogajanja na Madžarskem, da smo dobili vtis, da naša vlada ne bo ravnala podobno. Mogoče smo želeli slišati "humanitarno", ne pa tudi "varnostno". Če je tako, to pomeni, da je bil namen vlade jasen že od vsega začetka in do preobrata res ni prišlo. Fowler piše, da je pomen napisanega odvisen od bralca, ki v napisanem najde vrednote in prepričanja (Fowler 1991, 46). Možno pa je tudi, da je bila vladna strategija tako izpiljena, da so že od začetka vedeli, da bo do ograj prišlo, in so ves čas samo pripravljali teren. Za nazaj je iz medijskih poročil nemogoče skonstruirati dogajanje, če drži, da smo bili "samozavedeni", in da so tudi novinarji želeli slišati več o humanitarnosti in manj o varnosti (saj so o prvi temi pisali veliko več kot o drugi). Dnevniki so sicer v tem obdobju pisali, da vlada pravi, da bo Slovenija poudarjala

pozitivne učinke migracij. Omenjanje omejenih integracijskih možnosti v času, ko sploh še ni bilo jasno, ali bo kdo od beguncev oz. migrantov želel ostati v Sloveniji, je bilo, kot vidimo za nazaj, ustvarjanje pogojev za ubesedovanje izrednih razmer in priprava terena za uvajanje izrednih ukrepov, ki jih državljani nato ne bi postavljali pod vprašaj. "Drugi" se, kot opozarja Pajnik že prikazujejo kot nemogoči subjekt integracije (Pajnik 2015, 7–10). Človekove pravice, ki jih v Sloveniji zagovarjamo na deklarativni ravni, so tako prepuščene t.i. integracijski zmožnosti države (čeprav ta nikoli ni bila definirana), ko na deklarativni ravni begunce sprejemamo, na pragmatični pa jih zavračamo.

5.2 Faza zavzemanja za spoštovanje schengenskih zavez

V tednu po 18. septembru, ko so begunci in/ali migranti že prečkali Slovenijo, se je zgodila prva manjša sprememba v dikciji vlade in njenih predstavnikov. Po poročanju Dela je humanitarnost v govorici vlade še vedno vključena, a premier je nenadoma začel govoriti o tem, da bomo spoštovali schengenske zaveze (Delo 2015d). Čeprav eksplicitno ni omenjal, kaj naj bi to bilo, bi lahko sklepali, da gre za varovanje schengenske meje, ki poteka po slovenski južni meji, se pravi na meji, preko katere so prehajali begunci. Pozorni moramo biti na to, da neposredno ni govoril o tem, da bomo meje zaprli, ampak le o tem, da bomo spoštovali t.i. schengenske zaveze. Ni si mogoče zamisliti, da bi to pomenilo kaj drugega kot strožji režim na meji. Govorjenje o spoštovanju schengenskih zavez nas kot bralce in nagovorjence sili k razmišljanju, da smo sicer še vedno demokratični, da pa imamo kot demokratična država, ki spoštuje sprejete dogovore, tudi obveznosti do tistih, s katerimi smo te dogovore sklenili. Pri schengenskih zavezah gre gotovo za dogovore o schengenski meji, katere del poteka ravno po slovenski južni meji, torej po območju, ki so ga prehajali begunci in migranti.

Delo je bilo v tem članku konec septembra kritično do Cerarja kot akterja na poziciji moči (Delo 2015d), vendar argumenti za spremembo prioritet v časopisu niso bili podani – izgleda, kot da premierja Cerarja Delo z dejstvom, da je nekaj tednov prej govoril drugače, ni soočilo, ampak je le reproduciralo njegovo izjavo in jo na kratko komentiralo. V Dnevniku so v istem tednu zapisali, da je Slovenija po besedah notranje ministrice na meji z Madžarsko začasno uvedla nadzor zato, da bi omogočila dostojno obravnavo beguncev, olajšala delo policistom in zagotovila varnost ter javni red in mir. Ukrep naj ne bi vplival na solidarnostno držo Slovenije (Dnevnik 2015č). Notranja ministrica je torej govorila o varnosti in redu za naše državljane, pa tudi o tem, kako bomo z restriktivnimi ukrepi poskrbeli za »dostojno obravnavo beguncev«. Restriktivne ukrepe je skušala predstaviti kot nekaj, kar je v prid beguncem, njena dikcija je bila izrazito pokroviteljska. Ministrica ni z ničimer pojasnila, kako naj bi restriktivni ukrepi delovali v dobro tistih, ki naj bi jih zadevali. Njen pokroviteljski odnos je bil skladen z implicitnim sklicevanjem na inferiornost kulture prišlekov. V tednu za tem so v Večeru poročali, da Vesna Gyrökös Žnidar pravi, da Slovenija ustrezno obvladuje

razmere, torej prestopanje beguncev čez mejo (Večer 2015b). Pokroviteljska drža do tistih, ki nimajo nikakršne ali pa le omejeno moč, je klasičen retoričen trik. Gre za pokroviteljstvo do tistih, ki po mnenju izjavljalca sami ne vedo, kaj je zanje dobro (ker temu niso dorasli, ne vedo...), izjavjalci, ki vedo, pa jim bodo razložili, za kaj gre. Nagovor ni neposreden, ampak, kot v tem primeru, namenjen tretjim osebam. Se pravi, s tem, ko ministrica govori javnosti o nedoraslosti beguncev, s pokroviteljsko držo napram beguncem (ki za njene izjave ne vedo) javnosti sporoča svoja stališča in namere.

Teden dni kasneje, natančneje 30. septembra, ko še ni bilo veliko beguncev na meji in v Sloveniji, se je vladna dikcija začela še bolj zaostrovanje. Notranja ministrica je po poročanju Večera že govorila o tem, da se lahko Slovenija najde v brezizhodnem položaju, če bo več beguncev, kot so jih naši organi sposobni obvladati (Večer 2015c). Vladna retorika je tukaj podobna tisti, o kateri poročajo Doupona in drugi glede retorike v času prihoda jugoslovanskih beguncev, ko se je tudi pojavila metafora "begunskega vala" (Doupona idr. 2003), ki je sedaj ponovno postala aktualna - vlada je govorila o maksimalnem številu beguncev, ki jih Slovenija lahko sprejme, vendar pa to število ni neka objektivna količina, ampak stvar političnih odločitev in retorike. Postavimo si lahko tudi vprašanje: Zakaj bi morali obvladovati begunce? Vladni diskurz tukaj izhaja iz predpostavke, da so množice ljudi nekakšen neobvladljiv naravni pojav, saj sčasoma začnejo govoriti o "reki beguncev" - vode ne moreš nadzorovati, kadar se njena količina začne povečevati. Vlada je tukaj ustvarjala pogoje za nastanek kriznih razmer, saj je o beguncih govorila kot o neobvladljivi reki - kot da bi govorili o naravni nesreči, vodi, ki prestopa bregove in je ni mogoče zaježiti, ljudem v bližini pa prinaša obup in uničuje življenja. To je skladno z našo ugotovitvijo, da je morda slovenska vlada pripravljala teren za prikaz izrednih razmer, ki bi implicitno dovoljevali v običajnih razmerah sicer vprašljive vladne ukrepe. Delo, Dnevnik in Večer vladne držbe niso problematizirali, videti je, da so se strinjali z navedbami, da se Slovenija zaradi beguncev lahko najde v brezizhodnem položaju. Izgleda tudi, kot da so trije omenjeni dnevniki kljub medijem imanentni funkciji nadziranja oblasti in le občasnim godrnjanjem nad njenimi izjavami ponotranjili politična stališča vlade, in sicer da je možno, da bo beguncev več, kot jih je Slovenija sposobna sprejeti oziroma obvladati, ne da bi vedeli ali se vsaj spraševali po tem, kaj in koliko ter po katerih kriterij bi določili kvoto ljudi, ki naj bi jih nadzorovali in obvladovali. Če se ne sprašujejo mediji, se ne sprašuje niti javnost, saj je bila javnost vselej pripravljena sprejeti izjave o "zgornjem številu", ne da bi bilo število in utemeljitev potrebno posebej prikazati.

5.3 Faza "če ne pomaga Evropa, si bomo morali pomagati sami"

Dva tedna kasneje, natančneje 24. oktobra, je premier po poročanju vseh treh tednikov že govoril o tem, da bo morala Slovenija, če Evropa ne bo pomagala, ukrepati sama, čeprav si sam ne želi ograj. Slovenija je na tem mestu že tretjič v vlogi žrtve: prvič je bila, ko je vlada želela, da bi bili demokratična država, a se je bilo po njenem mnenju potrebno zavedati, da so med begunci lahko tudi kriminalci in da je potrebno gledati na varnosti vidik. Drugič je bila v vlogi žrtve, torej sama nič kriva, ko je sicer še vedno želela ostati demokratična država, a bi hkrati, paradoksalno, kot demokratična in pravna država morala upoštevati tudi zaveze, ki jih je sklenila z drugimi državami, v tem primeru schengenske zaveze o varovanju meja. Tretjič pa sedaj, ko Evropa morda sploh ne bo pomagala, in si bo Slovenija hočeš nočeš morala pomagati sama.

Kaj pomeni govorica o tem, da bo Slovenija morala ukrepati sama, čeprav si premier ne želi ograj? To, da naj bi ograje pred »drugimi«, če že, postavila Evropa. Slovenija pa je glede na implicitno predpostavko, ki jo prepoznamo iz tega diskurza, prisiljena ograje postaviti sama. V Delu so zapisali, da je Cerar povedal, da bo, če Slovenija ne dobi zagotovil o zavarovanju zunanje evropske meje, spremenila politiko in postavila tehnične ovire, čeprav da sam ni zagovornik ograd (Delo 2015e). Če interpretiramo izjavo skladno z okoliščinami, v katerih je bila izrečena, to pomeni, da Cerar kot premier demokratične države ograj ne podpira, je pa hkrati kot mandatar, ki mu je bil poverjen mandat ljudstva za vodenje države, prisiljen sprejeti nekatere ukrepe, ki bodo v prid varovanju ljudstva, ki ga je (sicer posredno) izvolilo. Zunanji minister Karl Erjavec pa je dejal, da Slovenija, če bo potrebno, razmišlja o nakupu žičnate ograje, vendar ne s takim namenom kot Madžarska - ograja namreč ni rešitev, saj sama po sebi ne zadostuje – treba bi jo bilo namreč varovati s policijo ali vojsko (Delo 2015e). Erjavčev nagovor, da ograj ne bomo kupili z enakim namenom kot Mažarska, posredno pritruje našim ugotovitvam, da je slovenska družba sprva (še poleti) zavračala madžarsko prakso postavljanja ograj na meji kot absurdno.

Diskurz, ki ga je skupaj z mediji soustvarjala vlada, je bil skladen z rasistično govorico demokratičnih družb, v kateri lastnega rasizma eksplicitno sicer ne priznavamo niti ga tako ne poimenujemo, ampak ga uvajamo iz pragmatičnih razlogov, ker da smo v to prisiljeni. V Dnevniku so zapisali, da je Cerar dejal: "Glede na razmere bomo stopnjevali naš nadzor na meji, tako s policijo kot z logistično podporo vojske, če bo treba. Prav tako s tehničnimi sredstvi" (Dnevnik 2015d). Termin tehnična sredstva naj bi dajal vtis, da gre za nekaj povsem neosebnega, kar nima nobene zveze z ljudmi. Toda kaj pravzaprav pomeni, če rečemo da bosta nadzor na meji podprli policija in vojska s tehničnimi sredstvi? Kaj s kakršnimkoli tehničnimi sredstvi početa policija in vojska, ko varujeta meje? V praksi to lahko pomeni samo uporabo vojske, vojska pa, kot vemo, uporablja tudi orožje za

preprečevanje vstopa ljudem na begu. Besedna zveza tehnična sredstva lahko pomeni kakršnekoli predmete, orodja ali orožje.

5.4 Faza izčrpanih organov pregona

Dan kasneje (torej 25. oktobra) je Dnevnik poročal še, da je Slovenija kljub napovedim že preučevala možnost gradnje žičnate ograje (Dnevnik 2015e). Po informacijah Dnevnika naj bi vlada nekaj žičnate ograje naročila že do 23. oktobra, a zgolj kot pripomoček ob mejnih prehodih, saj se zaradi dolžine meje s Hrvaško, cene in števila pripadnikov varnostnih sil računica za ograjo vzdolž meje v Sloveniji ni izšla (Dnevnik 2015f). V Večeru so 24. oktobra poročali, da je policija izčrpana in na robu zmogljivosti, težave ima tudi vojska, zmanjkuje sredstev za nadzor meje – ponovno brez navedbe časnika, da gre le za mnenje oziroma navedbe vlade. Vlada ni nikoli pojasnila, zakaj naj bi bila policija izčrpana in na robu zmogljivosti, časniki pa je tega tudi niso spraševali – kot da bi bile množice ljudi, ki so jih prikazovale TV postaje pri televizijskih poročilih že zadosten dokaz, da policija ne zmore opravljati svojega dela.

V četrtek zvečer (Odmevi na TVS 22. oktobra 2015) je po pisanju Večera v Odmevih na nacionalni televiziji Cerar tudi uradno potrdil, da vlada razmišlja o postavitvi ograje na meji s Hrvaško. To je, kot je poročal Večer, potrdil tudi zunanji minister Karl Erjavec, ki je dodal, da bo morala Slovenija, če bo pri soočanju z begunskim tokom ostala osamljena, postaviti ograjo in jo varovati z vojsko in policijo. Begunski tok je bila na tem mestu že ustaljena besedna zveza, ki se ni postavljala pod vprašaj, Karl Erjavec pa vpletanja vojske in policije tudi ni več skušal omiliti z evfemizmi o tehničnih sredstvih, ampak je konkretno navedel varovanje meja z vojsko in policijo. Po poročanju časnika Večer je Cerar dejal: “Razmišljamo, a v tem hipu še ne, da bi to naredili. Najprej iščemo evropsko rešitev, če pa izgubimo upanje na evropski ravni, če ga v nedeljo ne dobimo dovolj, če ni volje, da EU sodeluje, obstane, potem bodo na voljo vse opcije, kajti potem bomo prepuščeni sami sebi” (Večer 2015č). Cerar nam je tudi tu skušal vsiliti sklep, da je Slovenija prisiljena sprejeti določene ukrepe in tega mu niti ni bilo potrebno posebej argumentirati, saj ga novinarji v to niso nagovorili. Vsi trije dnevniki, ki jih obravnavamo v diplomski nalogi, so prevzeli vladno terminologijo, način razmišljanja in argumentacijo ter jih tudi podprli. V Večeru, denimo, niso zapisali, da je policija izčrpana po navedbah vlade, pač pa le, da je izčrpana, kot da bi šlo za neizpodbitno dejstvo, ki so ga sami že preverili ali pa te preverbe sploh ne potrebuje, ker gre za nekaj, kar tako ali tako že vsi vemo. Trditvi so preprosto verjeli na slepo. Mediji bi se nedvomno lahko vprašali, kako bi bilo sploh možno, da bi bili policija in vojska izčrpani zaradi rednega dela, kjer sploh ni bilo izrednih razmer, le več ljudi je prestopalo mejne prehode. Noben od treh dnevnikov ni poročal, da bi begunci/migranti nekontrolirano prestopali meje in da bi jih policija in vojska iskali po terenu ter se tako izčrpali

(navsezdanje bi bilo to možno, saj je meja s Hrvaško dolga 670 km (Vlada Republike Slovenije). Izčrpali naj bi se že ob kontroliranju ljudi ob organiziranih prehodih meje. Tu že lahko rečemo, da gre za nedvomno ustvarjanje pogojev za uvedbo izrednih razmer. Pri tem so oblasti omenjeni trije dnevnikarji izdatno pomagali. Lahko si zamislimo učinek, ki ga ima na bralce navedba pojava, da sta policija in vojska – zlasti pa policija, ki je v družbi odgovorna za vzpostavljanje in ohranjanje javnega reda in miru – izčrpani. Če bi bilo to res, bi se prebivalci smeli počutiti ogrožene, saj bi z vso pravico lahko domnevali, da jih v primeru kaznivih dejanj, kjer bi na pomoč klicali policijo, le-ta ne bi bila sposobna zaščititi in ukrepati. Tako pa so mediji vladi prostovoljno ponudili podporo pri implicitnem in postopnem ustvarjanju vtisa izrednih razmer. Premier je 24. oktobra po poročanju dnevnikov še želel ustvariti vtis, da bo naredil vse, da bomo ostali demokratična družba, dejal je, da ne bo šlo za zapiranje mej, ampak za usmerjanje beguncev. Begunci pa so bili ves čas usmerjeni, saj, kot rečeno, nekontroliranih prestopov meja izven mejnih prehodov ni bilo. Krepilo se je torej zbujanje strahu pred “naravnimi” nesrečami, o ljudeh se praktično ni govorilo več - le še o rekah (ki so lahko neobvladljive in se moramo zato pred njimi zavarovati). V tem času je Slovenija že kupila ograje, premier pa je še vedno govoril o tem, kako jih ne želi postavljati

Od 26. avgusta, torej od takrat, ko je od prvih vesti o beguncih, ki naj bi prehajali slovenske meje, minilo komaj dobra dva meseca, beguncev v Sloveniji praktično ni bilo, Slovenci so jih videli le po televiziji, a je grožnja, ki jo je izrekala vlada, že postala realnost. Bruselj je bil tisti, ki kljub pozivanju Slovenije (vendar le preko domačih medijev, ker o tem, kaj naša vlada počne v komunikaciji z Brusljem, nismo vedeli prav nič) ne stori ničesar, da bi zavarovala naše meje, zato je slovenska vlada dolžna storiti prav vse, da zavaruje ozemlje in njene prebivalce. Trije obravnavani časniki se vladi pravzaprav niso z ničimer zoperstavljali. Začetne dvome o ograji in zgražanje nad Hrvaško je zamenjal pragmatičen pristop k varnosti, ko je vlada lahko rekla karkoli, mediji pa so njene trditve navajali kot preverjena in neizpodbitna dejstva.

V tednu po 24. oktobru so v Delu zapisali, da koalicija pričakuje, “da bodo bruseljske zaveze spoštovane, v nasprotnem primeru bo Slovenija morala uvesti tehnične ovire” (Delo 2015f), v Večeru pa, da se vlada pripravlja na črne scenarije, kar pomeni postavitve ograje, če se begunski tok kmalu ne bo zmanjšal (Večer 2015d), in da je Cerar izjavil, da je Slovenija, če bi bilo treba, že istega dneva pripravljena postaviti ograjo na meji s Hrvaško: “Zanimivo je, da je Cerarja kasneje (morda nekoordinirano s premierjem) demantiral državni sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Boštjan Šefic, ki je zatrdil, da ograje še niso kupljene” (Večer 2015e). V Delu so zapisali, da je Cerar informacijo o tem, da je vlada na Poljskem do 4. novembra že naročila žico, komentiral le tako, da je povedal, da bomo, če bosta Avstrija in Nemčija zmanjšali sprejem beguncev, “povečali nadzor na

meji, kar ne izključuje niti postavitve tehničnih ovir, če bo treba, tudi z ograjo na vstopnih točkah” (Delo 2015g). Tu se je vlada zopet sklicevala na zunanjega sovražnika, torej Avstrijo in Nemčijo, ki da ne bosta sprejemali več toliko beguncev, kot do takrat, pri čemer so mediji in vlada sprejeli predpostavko, da Slovenija ne more sprejeti praktično nikogar. Če ne bi sprejeli te predpostavke, potem bi mediji spraševali vlado, kje bodo begunci nastanjeni, dokler ne bo severna meja, preko katere so begunci dejansko želeli, spet bolj odprta. Toda tega niso storili, tiho so se strinjali s tem, da je delno zaprtje severne meje problem, ki ga lahko Slovenija reši le tako, da tudi sama zapre južno mejo.

Dan kasneje vlada Delovih informacij o nakupu bodeče žice še vedno ni hotela ne potrditi ne zanikati, z izgovorom, da gre za zaupne zadeve. Kot so pisali v Delu, so na vprašanja odgovarjali s floskulami, da gre za pripravo celovitih ukrepov in za zaščito slovenskih nacionalnih interesov (Delo 2015h). Vlada se je na tej točki torej zavila v molk in razen pavšalnih ni ponudila nobenih odgovorov na vprašanja, kaj bo storila Slovenija. V Dnevniku so zapisali, da je vlada glede nakupa žice poudarjala, da ne bo šlo za zapiranje meje, ampak za urejanje toka beguncev (Dnevnik 2015g). Po poročanju Dnevnika je vlada torej tudi, ko je bilo nekaj žice že kupljene, govorila, da žica ni ustrezna rešitev za Slovenijo, in da meje ne bodo zapirali. Dan kasneje so zapisali, da naj bi Slovenija neuradno razmišljala o nakupu ograje za četrtno 700-kilometrsko mejo s Hrvaško (Dnevnik 2015h). Večer je objavil intervju s Cerarjem z naslovom Sem zadnji, ki želi zidove, kjer so zapisali, da Cerar do skrajne točke odlaga postavitve ovir na meji, saj je zadnji, ki želi postavljati zidove v Evropi. Sebe je po pisanju Večera označil za domoljuba in patriota, ne pa za nacionalista (Večer 2015h). Premier je torej poskušal dajati vtis, da bo naredil vse, da bomo ostali demokratična družba, hkrati pa je dejal, da je prisiljen zavarovati meje (prisiljen s strani Evrope, ki ne pomaga - zavarovati se je treba zato, ker želimo, da so naši državljani varni, so neizgovorjene predpostavke, ki so v ozadju premierjevega govorjenja, na kar smo že opozorili).

5.5 Faza postavljanja ograj

Vlada je po poročanju članka Zadnji klic k evropski solidarnosti na 1. strani začetek postavljanja ograj napovedala za 11. november zjutraj. Kot je o odločitvi vlade poročalo Delo, naj bi z ograjo zagotovili večjo varnost Slovencev in prebežnikov, obenem pa ohranili odprto mejo - ograja naj bi namreč preprečevala razpršenost in usmerjala ljudi na vstopne točke, če pa »naša država v teh okoliščinah ne bi ukrepala, bi na slovenskih tleh lahko prišlo do humanitarne katastrofe« (Delo 2015j). Časopisi se niso spraševali o nesmiselnosti nadvse nenavadne trditve, da bo ograja zagotavljala večjo varnost prebežnikov. To je popoln nesmisel, ki pa je veljal za dejstvo, ki se ne postavlja pod vprašaj. Vlada ni pojasnila, do kakšne humanitarne katastrofe bi lahko prišlo, niti je

tega po vsej verjetnosti nihče ni vprašal, saj novinarji treh osrednjih dnevnikov o tem niso pisali. Tak diskurz je bil mogoč zato, ker državljani v resnici (razen na televiziji, kot smo že zapisali) beguncev niso videli in tudi niso vedeli, da “nekontroliranih prehodov meje” po vsej verjetnosti sploh ni bilo (mediji namreč o tem niso poročali), da so begunci Slovenijo prečkali na mejnih prehodih in niso iskali prehodov izven njih – če že, pa so to storili le posamezniki, nikoli pa ni bilo rečeno, da je bilo takih posameznikov več kot prej.

V tej fazi vladi resnično ni bilo potrebno več ničesar pojasnjevati. Javnost je bila z ograjami pomirjena, na kar jo je vlada s svojimi diskurzom uspešno pripravila. Kronologija diskurza je bila naslednja: poudarjanje možne, a le potencialne nevarnosti z organiziranim kriminalom, ki utegne zlorabiti ljudi, poudarjanje humanitarnosti in demokratičnosti, poudarjanje zavezanosti schengenskim zavezam, skrb za lastno usodo, če se Evropa vendarle ne zgane, in končno postavljanje ograj.

Dnevniki, ki so dogajanje spremljali, so se malce zbudili šele, ko je vlada ograje dejansko začela postavljati. V Dnevniku tako so zapisali, da bo vladna politika za ograjo uporabljala “politično korekten izraz” - tehnična sredstva, ki jih bodo začeli postavljati v prihodnjih dneh (Dnevnik 2015j). 11. novembra je bilo objavljeno stališče uredništva (*Živim za žico*, stran 1), kjer so zapisali:

Sprenevedanj o preprečevanju humanitarne katastrofe ter upoštevanju bruseljskih navodil in svetosti schengenske meje ne bomo jemali kot kriterij presojanja vladne migracijske politike. Spremljali bomo številke. Preusmerjanje pozornosti na žičnate ovire in varnost ter čenčanje o solidarnosti zgolj skrivata brezčutno zaprtost Slovenije za ljudi, ki bežijo pred vojno ali revščino in mednarodno skupnost prosijo za pomoč. /.../ Če nisi pripravljen nikomur pomagati, to skoraj zveni kot humanitarna katastrofa. Kakšni ljudje ste? Tudi mi živimo za žico (Dnevnik 2015l).

Kot lahko preberemo v nadaljevanju, se vladi, ko se je ograja začela postavljati, ni bilo več potrebno izkazovati z iskanjem nove argumentacije, ampak je le še reciklirala staro – tako lahko v Dnevniku beremo, da je Cerar poudaril, da bo meja ostala odprta, saj je namen tehničnih sredstev izključno preprečevanje razpršenega prihajanja beguncev v Slovenijo, kot razlog za tak drastičen ukrep pa je poudarjal odgovornost vlade pri preprečevanju humanitarne katastrofe (Dnevnik 2015k). Dan kasneje so zapisali, da je zunanji minister Karl Erjavec “napovedal, da bo zapora, ki naj bi hkrati “varovala” Slovenijo pred begunci in tudi same begunce, dolga osemdeset kilometrov” (Dnevnik 2015m). Kako naj bi žičnata ograja varovala slovenske prebivalce in in hkrati begunce, ni jasno. Primer za to bi bili lahko nasilni navijači na nogometnih tekmah, kjer jih je potrebno ločiti z ograjo, da med dvema skupinama ne bi prišlo do fizičnega obračunavanja. Kakšno nasilje nam sugerira minister, ni jasno,

navedba takih nesmislov pa je žaljiva do bralca. V kontekstu celotnega dogajanja od avgusta naprej jo lahko razumemo, kot da je nasilje beguncev izvršeno dejstvo, potreba po predstavljanju, kot da država ustrezno poskrbi zanje, pa tudi. Ker so mediji (in z njimi javnost) obe formulaciji že sprejeli, ju je mogoče povezati tudi v tako nesmiselne konstrukte, kot si je to privoščil minister Erjavec.

Podobno so v Večeru zapisali, da je vlada na začetku sprejela odločitev, da bo “z žičnato ograjo zaščitila del meje med Obrežjem in Zavrčem in da je v Sloveniji je trenutno že 125 kilometrov žice, nabavljene na Hrvaškem” (Večer 2015i). Zapisali so tudi, da je ministrica Vesna Gyrökös Žnidar izpostavila, da je uporaba tehničnih sredstev na meji legitimen korak, saj podlage zanj obstajajo v schengenski in slovenski zakonodaji (Večer 2015j). Ministrica je odločitev zagovarjala z navajanjem z zakonodaje, ki da omogoča postavljanje ograd – kar je res, zakonodaja to omogoča, vendar v celotnem dogajanju postavljanja ograj ni šlo za legalnost, pač pa za legitimnost vladnih odločitev in ravnanja celotne družbe. Časnik Večer ministrične argumentacije ni postavljaj pod vprašaj. Po Večerovem poročanju je premier želel poudariti, da “meje ne zapiramo, pač pa da je treba zagotavljati nadzorovan pretok beguncev – tolikšen, kot ga Slovenija s svojimi zmogljivostmi zmore – in spoštovati schengenska pravila” (Večer 2015l). Kaj so zmogljivosti, ki jih Slovenija zmore, ni pojasnil, časnik pa ga o tem tudi ni spraševal.

Eden od vrhuncev nesmiselnih argumentacij, zakaj naj bi bilo postavljanje ograje potrebno, je bilo naslednje Cerarjevo izjavljanje: “Kot človeku mi je težko, ko se odločam o tem, da bomo postavljali določene tehnične ovire, nikakor si ne želim Evrope, ki bi se spet zapirala z mejami. Ampak kot predsednik vlade moram prevzeti odgovornost, da se zagotovi nadzorovan pretok beguncev, da preprečimo humanitarno katastrofo in zagotovimo varnost” (Večer 2015l). V tej izjavi premier najprej navidezno potolaži javnost, da je človek kot drugi, demokrat, ki želi svoboden svet, v nadaljevanju pa po principu nesmiselnega sestavljanja ključnih besed (begunci, katastrofa, varnost) skuša sugerirati, da je vse njegovo delovanje usmerjeno v dobrobit ljudi. Pri tem mu ni potrebno več pojasnjevati, kako naj bi žičnata ograja preprečevala humanitarno katastrofo, kdo naj bi bil sploh ogrožen in komu je potrebno zagotavljati varnost.

Večer je glede odločitve o tem, čigava naj bi bila ideja oziroma zahteva po postavljanju ograj, zapisal: “Na vprašanje, ali je bila odločitev o postavitvi tehničnih ovir na mejo Sloveniji sugerirana, je predsednik vlade Miro Cerar v torek odgovoril, da se je Slovenija za to odločila sama in avtonomno” (Večer 2015n). Hkrati pa so zapisali še: “Odločitev slovenske vlade za postavitev ograje, ki je drugačna od madžarske, po razlagi Evropske komisije ne pomeni zapiranja meje, ampak usmerjanje tokov beguncev, da meje ne bodo več prestopali po travnikih in rekah” (Večer 2015o). Kot lahko

razumemo, naj ideja o postavljanju ograje ne bi prišla od Evropske komisije (zagotavlja premier), ki pa se po drugi strani strinja, da ne gre za zapiranje meje. Čigava je interpretacija in kako smo v Sloveniji zvedeli za mnenje Evropske komisije, iz članka ni jasno in tudi ni videti, da bi ta dvojnost časopise motila. Tudi ne izvemo, kako je slovenska ograja drugačna od madžarske in kaj naj bi to pomenilo. Morda je v zavesti javnosti še odzvanjalo zgražanje nad postavljanjem madžarske ograje poleti, ko je bila ta za slovensko javnost še nesprejemljiva, in se na simbolni ravni še nismo bili pripravljene sprijazniti z dejstvom, da smo ravnali popolnoma enako, kot Madžari, nad katerimi smo se še malo prej zgražali.

5.6. Faza podaljševanja ograje na meji

14. novembra, ko je postavljanje žičnatih ograj postalo resničnost, je poročanje o njih in njihovi smiselnosti, ki do takrat razen v Delu ni bila zares vprašljiva, dobilo nekoliko drugačen fokus. V Dnevniku so objavili članek Britve so resna grožnja za divjad, ki je govoril o tem, da so britve na žičnati ograji resna grožnja za divjad in da gre za ukrep, ki bo v naravi povzročil veliko škode (Dnevnik 2015p). Zapisali so, da je bila ograja takrat dolga 14 kilometrov in da se je vlada odločila, da bo, v primeru nekontroliranega prestopa beguncev, odobrila širitev 80-kilometrsko trase ograje (Dnevnik 2015r). Cerar je v istem slogu še vedno govoril o tem, da odločitev ni bila lahka, da pa jo je Slovenija sprejela samostojno (novinarji so sicer vprašali, a nikoli problematizirali dejstva, za čigavo odločitev je pravzaprav šlo, slovensko ali bruseljsko). V tem času je vlada govorila predvsem o tem, da bodo ograje postavljene zato, da bodo ljudi usmerjale na vstopne točke, da ne bodo nekontrolirano prehajali meja. Tudi pri Večeru so nekoliko zamenjali fokus – 16. novembra so pisali o tem, da kmete skrbi, kako bodo spomladi prišli do svojih njiv, saj so jim na nekaterih mestih s žico onemogočili dostop (Večer 2015p).

Par dni kasneje se je osredotočenost znova vrnila k postavljanju žičnate ograje. 18. novembra so v Delu pisali, da je po terorističnem napadu v Parizu Slovenija na južni meji nadzor še poostrila, a meje ni zaprla. Vojaki so začeli postavljati žično mejo v Beli krajini ob potoku Kamenica, na vprašanje, koliko kilometrov ograje nameravajo postaviti, pa je vladni urad za komuniciranje sporočil, da je podatek zaupen, zato ga ne nameravajo razkriti javnosti: »Ministrica Vesna Györköös Žnidar je prepričana, da je po terorističnem napadu v Parizu varnostni vidik toka prebežnikov še pomembnejši« (Delo 2015m). 26. novembra so v Večeru poročali, da je bilo do prejšnjega dneva z namenom nadzorovanega usmerjanja migrantskega toka postavljene že 70 kilometrov ograje, sprejeta pa je bila tudi odločitev, da bo v naseljih in na prehodnih mestih namesto žičnate postavljena trimetrsko panelna ograja (Večer 2015r). Od poročanja o tem, ali bo Slovenija postavljala žičnate ovire, preko poročanja o težavah kmetov in živali se je vsebina poročanja obrnila k dolžini postavljene ograje: vprašanje ni

bilo več, ali je ograja smiselna ali ne, ampak kako dolga naj bo. Zakaj se je govorilo o živalih? Ali je ljudem bližje in razumljivejše govoriti o ljubezni do živali kot o naklonjenosti do ljudi? Ali ima realna nevarnost, da se žival na grd način zaplete v žico z rezili, večji čustveni naboj kot dejstvo, da smo ograje postavili, ker naša družba ne mara muslimanov, in lahko zato vlada uporabi poljuben diskurz pri uvajanju ograje na meji, ker razen manjših nestrinjanj s to odločitvijo javnost ograjam ni zares nasprotovala, kljub začetnemu zgražanju nad Madžarsko? V svojem diskurzu je vlada javnosti vsiljevala idejo, da ograje varujejo begunce, torej »njih«, in državljane, torej »nas«.

Ker je počasi postajalo očitno, da prehajanje beguncev preko meje ne predstavlja prav nikakršne nevarnosti za Slovenijo, se je vsebina vladnih nagovorov začela obračati k temu, da bo država ograje umaknila takoj, ko bo to mogoče. Tako je v začetku decembra premier govoril o tem, kako bodo z veseljem umaknili ograje, ko ne bo več nevarnosti. Po tistem je bilo postavljenih še več kilometrov ograj (postavljanje se je nadaljevalo še daleč v naslednje leto). 5. decembra je Delo poročalo, da je Slovenija, kljub zmanjšanju migracijskega vala in izjavi premiera Cerarja, da bodo ograje z veseljem umaknili, ko bo problem "ugasnil", ograje še vedno postavljala. Vlada je žico torej še naprej postavljala, kljub temu da je Cerar obenem govoril, da bi jo z veseljem umaknil. Govorili so eno, počeli pa drugo, z argumentom, da se »postavitev začasnih tehničnih ovir izvaja glede na sprotno oceno migrantskih tokov« (Delo 2015n). V Dnevniku so 30. novembra zapisali, da so v Beli krajini nad bodečo žico ogorčeni, saj je turizem edina gospodarska panoga, ki mladim omogoča zaposlitev, zdaj pa jo ogroža žica, kljub temu, da beguncev tam sploh še ni bilo (Dnevnik 2015s). Za smiselnostjo ograj, kmeti in živalmi je torej v časopise v zvezi z ograjami prišel še turizem. 12. decembra so v Dnevniku zapisali še, da so na Ministrstvu za notranje zadeve ponovili, da je ograja "nujna zaradi preprečitve neposredne nevarnosti pri prehajanju državne meje in ustreznega usmerjanja migracijskih tokov" (Dnevnik 2015š). Podobno so v Delu zapisali, da so z Urada vlade za komuniciranje sporočili, da so tehnične ovire nujen in začasen ukrep, namenjen uravnavanju migracijskih tokov. Potrebne so za zaščito države, prebivalcev, premoženja, varnost migrantov oziroma beguncev in preprečevanje poslabšanja humanitarne situacije (Delo 2015r). Tudi 15. decembra je Slovenija po poročanju Dela kljub še nadaljnjemu zmanjšanju števila beguncev še naprej postavljala bodečo žico, ki naj bi je bilo takrat že približno 140 kilometrov. Po pisanju Dela vlada o ustavitvi postavljanja za ljudi in živali nevarne žice še ni razmišljala, kljub zapiranju balkanske poti se je ograja še naprej širila (Delo 2015s). Zdi se, da so se Delo, Dnevnik in Večer popolnoma sprijaznili s tem, da je ograja tam, da se nima smisla spraševati o njeni smiselnosti, ampak le še o tem, do kdaj bo postavljena.

Poročali so tudi, da je Cerar povedal, da iz evropskih držav ni kritik na ograje, saj razumejo, da se meje drugače ne da učinkovito nadzorovati (Delo 2015š) – pri čemer je bil naš edini vir informacij,

kaj pravijo druge države, kar premier Cerar sam – in da je sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Andrej Špenka v Črnomlju povedal, da mora biti ograja ob Kolpi postavljena iz varnostnih razlogov – za zaščito državljanov. Napovedal je tudi ukrepe za zaščito živali, ki umirajo na ograji (Delo 2015t). 16. decembra so v Dnevniku zapisali: “Miro Cerar se je na raznovrstne očitke že odzval. Pomisleke razume, a odgovarja, da žice za zdaj še ni mogoče odstraniti” (Dnevnik 2015v), dva dni zatem pa so v Delu zapisali, da naj bi ograje odstranili takoj, ko bo izginila grožnja o razpršenem prehajanju beguncev s Hrvaške (Delo 2015u). Dan zatem je minister Počivalšek po pisanju Večera za ograjo dejal, da je grozna, grda, nikakršna in moteča v okolju, vendar pa se, ko se mora odločati med varnostjo in tujkom okolju, vedno odloči za varnost (Večer 2015v).

O žici se je praktično ves čas govorilo in pisalo kot o nečem, kar je moralo biti postavljeno iz varnostnih razlogov. Četudi se je prej govorilo o žici kot o nečem, kar naj bi bilo dobro tudi za begunce in/ali migrante, pa je zdaj vlada začela govoriti tudi o odgovornosti do lastnih državljanov (Delo 2015t) kot o razlogu za ograjevanje Slovenije z žico z rezili. 30. decembra so v Delu zapisali, da je kostelski občinski svetnik Igor Volf napovedal, da bodo “takoj po novem letu vladi poslali več kot 6000 podpisov nasprotnikov ograje, januarja načrtujejo protestni shod v Ljubljani, če niti ta ne bo zalegel, pa nameravajo zbrati podpise za referendum. Delo je zapisalo naslednje: »Žica mora pasti še pred pomladjo, saj jo bodo v nasprotnem primeru odstranili sami” (Delo 2015ž), Večer pa je dan prej zapisal, da je ograja dolga že kot Berlinski zid (okoli 140 kilometrov) in da bi vlada, če bi s takim tempom nadaljevala, do pomladi z žico ogradila celotno južno mejo. Vseeno je “premier vztraja[1], da Slovenija ne zapira svoje južne meje, ampak postavlja ovire zgolj zato, da ne bi bilo nenadzorovanega pritoka ljudi” (Večer 2015ž).

Več kot leto kasneje ograje še vedno stojijo. Javnost se diskurzu, ki ga je narekovala vlada, ni znala, morda pa tudi ni zares želela, upreti.

6 Diskusija

Namen tega diplomskega dela je odgovoriti na vprašanja o razvijanju vladnega diskurza o ograjah na meji in o medijskem poročanju o tej temi. Ugotoviti želimo tudi, ali so mediji vladni diskurz problematizirali ali ga le povzemali, ter kako lahko vladni diskurz v Sloveniji umestimo v širši kontekst dogajanja v Evropski uniji. Da bi odgovorili na zastavljena raziskovalna vprašanja, smo s pomočjo kritične diskurzivne analize analizirali skupno 75 člankov iz treh največjih slovenskih dnevnikov.

Van Dijk pravi, da gre pri diskriminaciji in izključevanju imigrantov nezahodnega porekla za to, da so na podlagi svojih kulturnih, »etničnih«, pa tudi telesnih značilnosti obravnavani negativno. Predstavljeni so kot grožnja »nam« in »našemu« teritoriju (Van Dijk 1991), Aykaç pa pravi, da naj bi muslimani in ostali migranti pomenili grožnjo evropskim vrednotam (Aykaç 2011, 128). Gre torej za pojem, ki je v literaturi poimenovan novi rasizem. Frank in Šori menita, da se novi rasizem sklicuje med drugim na človekove pravice in tudi domoljubje (Frank in Šori 2015, 90–93), na kar se je v svojem diskurzu sklicevala tudi vlada – ograja naj bi namreč preprečevala humanitarno katastrofo in beguncem zagotavljala varnost, premier Cerar pa je samega sebe celo označil za domoljuba. Balibar pa pravi, da človekove pravice niso več temelj za politične pravice, ampak je obratno (Balibar 2003, 119), kar bi lahko rekli tudi za situacijo v Sloveniji, ko so bile pravice beguncem, torej ljudem brez političnih pravic, človekove pravice kršene. Ker je vlada institucija in ker diskriminira migrante, lahko rečemo, da gre za institucionalni rasizem (Delanty idr. 2011, 5).

Po poročanju Doupona idr. pa to ni prvič, da so bili begunci deležni takega obravnavanja. Že ob razpadu Jugoslavije se je oblikoval »begunski problem«. Uradne institucije in mediji so tudi takrat trdili, da je za begunce lepo poskrbljeno, v resnici pa to ni držalo – odvzeta jim je bila namreč svoboda gibanja in pravica do dela, bili so izoliarni in izločeni (Doupona idr 2001, 37). Podobno se je zgodilo leta 2015, le da skoraj nikomur ni bila odvzeta pravica do dela, saj jih velika večina v Sloveniji ni zaprosila za azil (in torej niso nameravali delati), ampak so pot nadaljevali proti zahodu. Na poti so prečkali več mej, na katerih so postali definirani kot »drugi« (Vidmar Horvat 2017). Mezzandra in Neilson pišeta, da je lik »ilegalnega« migranta postal vodnik inovacij v sferi mej in nadzora migracij (Mezzandra in Neilson 2013), kar je res tudi pri slovenskem postavljanju žice z rezili, ki naj bi bila med drugim postavljena zato, da bi, kot je jeseni leta 2015 začela govoriti vlada, varovala Slovence pred begunci (pa tudi begunce same – pred kom ali čim?). Mezzandra in Neilson menita tudi, da retorika meje in nadzora migracij režim migracijskih kontrol predstavlja kot nekaj, kar pomaga pri svobodi gibanja (Mezzandra in Neilson 2013), kar je res tudi pri retoriki vlade, ki je sporočala, da bodo ograje usmerjale ljudi na vstopne točke, in da človekove pravice zagotavljajo dominanten okvir

ko gre za vprašanje mej in migracij (Mezzandra in Neilson 2013) – vlada je ograjo med drugim predstavila kot sredstvo za preprečevanje humanitarne katastrofe.

Vladni diskurz o ograjah na meji se je, kot smo pokazali v prejšnjem poglavju, razvijal in se počasi zaostroval – od poudarjanja humanitarne vidika do poudarjanja varnosti in zaščite "nas", državljanov, zaradi česar naj bi vlada mejo s Hrvaško ogradila z žico z rezili. Vseeno ni jasno, iz poročanja dnevnikov pa je tudi nemogoče rekonstruirati resnično dogajanje, ali je vlada že od začetka teren pripravljala za postavitev žice (tudi, ko so poudarjali humanitarnost, so namreč omenjali varnost), ali pa se je dejansko zgodil preobrat v njihovi retoriki in namerah. Van Dijk pravi, da so bili begunci včasih predvsem humanitarna tema, danes pa so postali etnični in politični "problem" (Van Dijk 1991), kar drži vsaj za poročanje dnevnikov o tematiki, če ne tudi za diskurz vlade. Zapisal je tudi, da so procesi reprodukcije rasizma v družbi nadzorovani s strani elit in da se običajno širijo od zgoraj navzdol, ter da rasistična ideologija ni prirojena, ampak priučena, med drugim skozi množične medije (Van Dijk 1991, 268).

Tudi Downing in Husband pišeta, da imajo mediji ključno vlogo pri izražanju rasističnih okvirov, saj določajo, kakšna sporočila bodo prenesli v javnost (Downing in Husband 2005, 60). V stilu pisanja je skrita ideologija, ki je že poosebljena v jeziku, zato pisci nad njo nimajo veliko nadzora. Zaposleni so tudi s strani organizacije, ki jo nadzorujejo iste institucije, skozi katere se udejanja ideologija (Fowler 1991, 46). Van Dijk piše, da so člani elite in elitne skupine pomembni akterji v novicah, saj je njihov glas slišan in predstavljen kot kredibilen in legitimen, čeprav se mediji z njimi mogoče ne strinjajo. Tisk, še posebej kvaliteten (kamor lahko uvrstimo Delo, Dnevnik in Večer) je glavno orodje komunikacije elit, saj ima veliko sredstev, s pomočjo katerih igra pomembno vlogo pri ustvarjanju širšega etničnega konsenza (Van Dijk 1991). V novicah so velikokrat zapisani tudi citati, ki pa največkrat pripadajo članom elite ali institucijam, saj imajo privilegije, organizacijo, govornike in sredstva za publiciteto in odnose z javnostmi. Privilegirani imajo torej možnost izražanja svojih mnenj v novicah, medtem ko so "običajni" člani družbe vključeni le naključno – obstaja neravnovesje v reprezentaciji privilegieranih in deprivilegieranih (Fowler 1991, 22). To je res tudi v primeru treh analiziranih dnevnikov, kjer so večinoma citirani člani vlade, informacije, o katerih pišejo dnevnikarji, pa so največkrat pridobljene iz izjav Cerarja ali drugih članov vlade, le redko od kakšnega drugega vira. Občasno se pojavijo tudi mnenja strokovnjakov ali običajnih ljudi, medtem ko se ne pojavi noben citat begunca. Van Dijk piše, da manjšine nimajo dovolj moči, da bi se javno zoperstavile pristranskemu poročanju (Van Dijk 2000).

Fowler pravi, da institucije tisku nudijo načine diskurza, ki vsebujejo stališča elit, tisk pa tak jezik prevzame in z njim (nenačrtno) reproducira stališča tistih na poziciji moči (Fowler 1991, 23–24). Pomembna pa je tudi perspektiva, iz katere so opisani dogodki in dejanja, torej s kom se pisec besedila strinja (Van Dijk 1991). V analiziranih člankih lahko vidimo, da mediji večinoma reproducirajo stališča vlade in največkrat le povzemajo, kar so povedali člani vlade – ne pozivajo jih k argumentiranju stališč ali k soočenju z napačnostjo njihovih argumentov. Posamezni prispevki so sicer kritični, vendar Downing in Husband pišeta, da če se medijsko okvirjanje osredotoča le na enega ali par vidikov, tudi posamezni drugačni prispevki ne morejo uničiti takega okvirja (Downing in Husband 2005, 36–37), Fowler pa, da se časopisi nagibajo k reproduciranju razmerij moči, tudi če so kritični do trditev tistih na poziciji moči (Fowler 1991, 125).

Še en pomemben koncept pri povezavi med politiko in mediji je mediatizacija. Eden od aspektov mediatizacije je po definiciji Pajnik metadružbeni proces, ki označuje prepletanje medijske in politične logike (Pajnik 2017). V analiziranih člankih je videti, kot da so trije dnevnikarji kljub občasnemu kritiziranju vlade in izjav vladnih uslužbencev ter medijem immanentni funkciji nadziranja oblasti prevzeli politična stališča vlade, še posebej stališče, da bo beguncev več, kot jih je Slovenija sposobna sprejeti oziroma obvladati in da je zato potrebno storiti nekaj, da se Slovenija zavaruje. Mediatizacijo lahko tukaj povežemo z ideologijo, saj so mediji ta stališča prevzeli zato, ker je del naše ideologije to, da imamo kot družba radi zaprte meje. To, da vlada nekaj reče in se mediji s tem strinjajo oziroma tega ne problematizirajo, je mogoče zato, ker v osnovi, verjetno nezavedno, verjamejo iste stvari.

Časopisi so si torej podobni predvsem v tem, da so ponotranjili vladno retoriko, razlika med njimi pa je predvsem dejstvo, da je imel Dnevnik posebno uredniško politiko o poročanju o beguncih. Sicer so bili do vladnega diskurza večkrat kritični vsi trije časniki, a vseeno so večinoma reproducirali diskurz vlade (ki so ga s tako lahkoto prevzeli zaradi v osnovi iste ideologije), kar se lahko vidi na primer v tem, da so vsi trije dnevnikarji, kljub temu da so postavljanje žice na mejo na neki točki obsodili, poskušali dejanje ublažiti s tem, da so nekritično povzeli vladne argumente za žico – na primer da bodo žico postavili za preprečevanje humanitarne katastrofe in za nadzorovanje "reke" beguncev, namesto da bi vlado z njimi soočili in jim oporekali. Članki so bili v vseh treh dnevnikih postavljeni večinoma na začetek, največkrat na prvo ali drugo stran. To priča o tem, da je bilo postavljanje žice v Sloveniji medijsko pomembna tema.

Za umestitev dogajanja v Sloveniji v širši kontekst dogajanja v Evropski uniji opazimo, da v Sloveniji obstaja limit tolerance – Blommaert in Verschueren pravita, da v Evropi kljub deklarativni

tolerantnosti in odprtosti obstaja prag tolerance, ki določa pogoje, v katerih se toleranca in odprtost končata – Evropejec v takih pogojih postane netoleranten, a le trenutno. Ko je storjen korak nazaj, se vrne tudi toleranca (Blommaert in Verschueren 1998 v Downing in Husband, 198) – v Sloveniji naj bi po Cerarjevih navedbah ograjo imeli le, dokler bo zares potrebno – ograja je trenutna, ko pa bo storjen korak nazaj in se bo število beguncev zmanjšalo, tudi ograje ne bo več. Vseeno ograja, čeprav se je begunska pot čez Balkan že zaprla, še vedno stoji.

Balibar piše, da so tujci v Evropski uniji drugorazredni državljani in da so njihove aktivnosti pod poostrenim nadzorom (Balibar 2003, 171). To je res tudi v Sloveniji, kjer naj bi bilo nadzorovanje prehajanja beguncev celo eden od glavnih razlogov za postavitvev ograje. Jalušič piše, da se v Evropski uniji krepi varnostna država, meje se zapirajo, nove zakonodaje pa prizadevajo predvsem muslimane, ki so definirani kot nov sovražnik – pojavlja se nova oblika rasizma, ki jo spremlja islamofobija, čedalje večji poudarek migracijskih politik je na varnosti (Jalušič 2014, 40). Vse to je res tudi za Slovenijo, vlada je v svojem diskurzu pri postavljanju ograje tekom leta 2015 vedno bolj izpostavljal varnostni vidik. Pajnik pravi, da je političnim strankam uspelo rasistične politike predstaviti kot nerasistične, politične elite pa so rasizem ponotranjile in normalizirale (Pajnik 2015, 7–10). Populizem se je začel pojavljati tudi v diskurzih tradicionalnih, domnevno zmernejših strank (Protner 2015, 187). Populizem in rasizem SMC in vlade se kaže med drugim v umetnem ustvarjanju izrednih razmer in ponujanju preproste rešitve – postavljanja žice z rezili na mejo, v njihovem diskurzu pa je pogosto tudi govorjenje o zaščiti "nas", državljanov, pred "njimi", begunci. V Sloveniji smo torej doživeli ponovno legitimizacijo rasizma – Pajnik pravi, da se je rasizem prerodil, hkrati ko je bil pojem rasizma izgnan iz političnega besednjaka, elite pa nas prepričujejo, da nič več ni rasizem (Pajnik 2015, 7).

Zavratnik meni, da je slovenska družba zaprta do kulturne različnosti in da so imigranti iz revnejših in kulturno drugačnih okolij imaginarna grožnja kulturni identiteti, in da Slovenija sledi evropskemu odnosu do migracij, ki se po eni strani deklarativno zavzema za demokracijo in inkluzivno, strpno družbo, po drugi strani pa izvaja selektivne in represijske migracijske politike (Zavratnik 2011). Vse to se je potrdilo tudi z analizo člankov v izbranih treh tednikih, v Sloveniji je torej dogajanje podobno dogajanju v preostalem delu Evropske unije, kjer v širši družbi postajajo sprejemljive ideje skrajno desničarskih strank, ki jih prevzemajo tudi druge, tradicionalno "zmernejše" stranke.

7 Zaključek

V tej diplomski nalogi smo raziskovali, kako se je sčasoma razvijal vladni diskurz v zvezi z rezilnimi ograjami in kako so se nanj odzivali mediji. To smo storili tako, da smo analizirali po 25 člankov iz treh največjih slovenskih dnevnikov – Dela, Dnevnika in Večera. Dogajanje v Sloveniji smo umestili tudi v širši kontekst dogajanja v Evropski uniji.

V obdobju od avgusta do začetka septembra so dnevniki pisali, da bo Slovenija poudarjala pozitivne učinke migracij in humanitarnost. Okoli 18. septembra se je diskurz začel zaostrovi, humanitarnost je bila sicer vključena, vendar se je začelo govoriti o spoštovanju schengenskih zavez in varnosti in redu za naše državljane ter o tem, da bodo restriktivni ukrepi pomagali pri »dostojni obravnavi beguncev«. 24. oktobra je Cerar začel govoriti, da bo morala Slovenija ukrepati, če Evropa ne bo pomagala, čeprav si sam ograj ne želi. Želel je torej dajati vtis, da ne bo šlo za zapiranje mej ampak za usmerjanje beguncev. Začetek postavljanja ograj je bil napovedan za 11. november zjutraj. Premier je govoril, da odločitev ni bila lahka, ampak da je bila avtonomna. Ograje naj bi bile postavljenje le za usmerjanja beguncev na vstopne točke. V začetku decembra se je začelo govoriti o odstranjevanju ograj, premier je govoril, da jih bodo z veseljem umaknili, ko ne bo več nevarnosti. Po tistem je bilo postavljenih še več ograj, ki več kot eno leto kasneje še vedno stojijo.

Vladni diskurz o rezilni žici na meji se je torej razvijal in se počasi zaostroval. V začetku je bil poudarjen humanitarni vidik, kasneje pa so vse bolj poudarjali zaščito »nas«, državljanov, pa tudi usmerjanje beguncev, zaradi česar naj bi se država ogradila z žico z rezili. Iz poročanja dnevnikov sicer ne moremo rekonstruirati resničnega dogajanja, zato ne vemo, ali je vlada že od začetka teren pripravljala za postavitve ograj, saj so od samega začetka ob humanitarnosti vedno omenili tudi varnost, ali pa so dejansko spremenili svojo retoriko in namere. Mediji so diskurz vlade večinoma povzemali. Niso jih soočili z napačnostjo njihovih argumentov ali jih pozvali k argumentiranju stališč. Nekateri prispevki so bili sicer kritični, Dnevnik je imel tudi posebno uredniško politiko o poročanju o beguncih, a Downing in Husband pišeta, da tudi posamezni drugačni prispevki ne uničijo siceršnjega okvirja (Downing in Husband 2005), ki je tak, da je vladni diskurz večinoma le reproduciran – Fowler pravi, da se to zgodi nenačrtno, in da se časopisi nagibajo k reproduciranju razmerij moči, tudi če so kritični do trditev tistih na poziciji moči (Fowler 1991). Še en koncept, ki povezuje politiko in medije, je mediatizacija (prepletanje medijske in politične logike (Pajnik 2017)). V analiziranih člankih je videti, da so dnevniki kljub občasnim kritikam prevzeli stališča vlade, še posebej tisto, da bo beguncev več, kot jih Slovenija lahko sprejme, in da je zato potrebno storiti nekaj, da se Slovenija zavaruje. Mediatizacija se poveže tudi z ideologijo, saj so mediji stališča vlade

prevzeli zato, ker je del naše družbene ideologije to, da imamo radi zaprte meje. Da vlada izreče nekaj, česar mediji ne problematizirajo je mogoče le, ko v osnovi verjamejo iste stvari.

V svojem diskurzu pri postavljanju ograj se je vlada med drugim sklicevala na človekove pravice – ograja naj bi preprečevala humanitarno katastrofo in tako beguncem kot domačemu prebivalstvu zagotavljala varnost. Frank in Šori pišeta, da se novi rasizem med drugim sklicuje na človekove pravice, pa tudi na domoljubje (Frank in Šori 2015), na katerega se sklicuje tudi Cerar, ki za domoljuba označi samega sebe. Pri vladnem diskurzu je šlo torej za novi rasizem, pa tudi za institucionalnega (Delanty idr. 2011) – vlada je institucija, ki diskriminira migrante. Še ena institucija, ki ločuje na »njih«, migrante, »legalce« in »nas«, državljane, je meja. Mezzandra in Neilson pravita, da retorika meje in nadzora migracij režim migracijskih kontrol predstavlja kot pomoč pri svobodi gibanja (Mezzandra in Neilson 2013), kar se pri vladni retoriki kaže v tem, da so govorili, da bodo ograje le usmerjale ljudi na vstopne točke in jim zagotavljale varnejši prestop meje. V pisanju analiziranih dnevnikov so, ko so vključeni citati, večinoma citirani člani vlade, kar se sklada s Fowlerjem, ki trdi, da citati v novicah največkrat pripadajo članom elite ali institucijam, ki so privilegierani in imajo možnost izražanja svojih mnenj v novicah (česar »običajni« člani družbe običajno nimajo), zaradi česar obstaja neravnovesje v reprezentaciji privilegieranih in deprivilegieranih (Fowler 1991). V nobenem od analiziranih člankov se ne pojavi citat begunca – Van Dijk pravi, da manjšine nimajo dovolj moči, da bi se javno zoperstavile pristranskemu poročanju (Van Dijk 2000), kar se kaže tudi v analiziranih člankih.

Pri umestitvi dogajanja v Sloveniji v kontekst dogajanja v Evropski uniji opazimo, da je dogajanje v Sloveniji podobno dogajanju v preostalem delu Evropske unije, kjer postajajo sprejemljive ideje skrajno desničarskih strank, ki jih prevzemajo tudi druge stranke. Zavrtnik piše, da Slovenija sledi evropskemu odnosu do migracij, ki se po eni strani deklarativno zavzema za demokracijo in strpno, inkluzivno družbo, po drugi strani pa izvaja represijske in selektivne migracijske politike (Zavrtnik 2011), kar se je pokazalo tudi v analiziranem diskurzu. Eden od glavnih razlogov za postavitev ograje naj bi bilo nadzorovanje prehajanja beguncev – Balibar pravi, da so tujci v Evropski uniji podvrženi poostrenemu nadzoru (Balibar 2003). Rasizem se je tudi v Sloveniji ponovno legitimiral in se začel pojavljati v diskurzu vlade, ki naj bi bila sestavljena iz zmernejših strank, kar se sklada s Protnerjem, ki pravi, da smo po eni strani soočeni z vzponom skrajne desnice, po drugi pa z grožnjo, ki prihaja iz tradicionalnih in domnevno zmernejših strank (Protner 2015). Rasizem SMC in vlade se kaže med drugim v umetnem ustvarjanju izrednih razmer in preprosti rešitvi zanje – ograjam, ki bodo »nas« zaščitile pred »njimi«. Tako v Sloveniji kot tudi v Evropi obstaja tudi limit tolerantnosti, ki ga definirata Blommaert in Verschueren (Blommaert in Verschueren 1998 v Downing in Husband, 198)

– beguncev je preveč, zato potrebujemo ograjo, vendar naj bi jo odstranili takoj, ko je storjen korak nazaj in se števil beguncev zmanjša. Vseeno ograja, kljub temu da begunci več ne prehajajo Slovenije, še vedno stoji. Ugotoviti, zakaj, je nekaj, kar bi bilo zanimivo za nadaljnje raziskovanje.

Še ena omejitev diplomske naloge je njena vpletenost v sodobni diskurz nacij, saj so bile predpostavke diskurza nacij (verjetno) uporabljene tudi pri njeni izdelavi. Na koncu je potrebno poudariti še, da smo v diplomski nalogi analizirali le članke iz treh dnevnikov, ostali mediji pa so bili izpuščeni. Prav tako so bile izpuščene na primer vizualije iz člankov, veliko člankov pa v vzorec sploh ni bilo izbranih. Rezultati analize drugih virov bi lahko prinesli drugačne rezultate. Osredotočenost na le eno vrsto medija je torej omejitev diplomske naloge, v nadaljnjem raziskovanju pa bi bila analiza lahko razširjena še na druge medije. Analizirani bi bili lahko tudi članki (in drugi viri iz različnih medijev) po letu 2015.

8 Literatura

1. Althusser, Louis. 1971. *Essays on Ideology*. Norfolk: The Thetford Press.
2. Aykaç, Çağla E. 2011. What Space for Migrant Voices in European Anti-Racism? V *Identity, Belonging and Migration*, ur. Gerard Delanty, Ruth Wodak in Paul Jones, 120–133. Liverpool: Liverpool University Press.
3. Bajt, Veronika. 2015. Nacionalizem in rasizem v patriotizmu »Tukaj je Slovenija«. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 153–166. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
4. Balibar, Étienne. 2003. *We, the people of Europe?* Princeton: Princeton University Press.
5. Calhoun, Craig. 1993. Nationalism and Ethnicity. *Annual Review of Sociology* 19(1): 211–239.
6. Campani, Giovanna. 2015. Nejasne meje rasizma, neofašizma in nacionalnega populizma. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 19–27. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
7. Delanty, Gerard, Ruth Wodak in Paul Jones. 2011 Introduction: Migration, Discrimination and Belonging in Europe. V *Identity, Belonging and Migration*, ur. Gerard Delanty, Ruth Wodak in Paul Jones, 1–18. Liverpool: Liverpool University Press.
8. Delo. 2015a. Priprave na val beguncev proti Sloveniji, 2 (26. avgust).
9. ---. 2015b. Zapuščeni tovornjak postal grob za 71 beguncev, 1 (29. avgust).
10. ---. 2015c. "Pokažimo, da znamo biti solidarni", 3 (29. avgust).
11. ---. 2015č. Cerar: Za dosego rešitev so potrebna partnerstva, 2 (1. september).
12. ---. 2015d. Trije begunski vagoni v Dobovi, 3 (18. september).
13. ---. 2015e. Če ne bo rešitev, ograde in žica na mejo? 3 (24. oktober).
14. ---. 2015f. Zaveze sprejete, zdaj je čas za ukrepanje, 1 (27. oktober)
15. ---. 2015g. Vladni molk o nakupu poljske bodeče žice, 1 (4. november).
16. ---. 2015h. Vlada se še naprej skriva za zaupnostjo, 1 (5. november).
17. ---. 2015i. Na poti novih sto kilometrov ograje, 1 (7. november).
18. ---. 2015j. Zadnji klic k evropski solidarnosti, 1 (11. november).
19. ---. 2015k. Strašenje s številkami, 3 (11. november).
20. ---. 2015l. Proti postavitvi ograje na travnikih, 3 (11. november).
21. ---. 2015m. Zaradi napada na Francijo poostren nadzor na južni meji, 3 (18. november).
22. ---. 2015n. Beguncev manj, ograje več, še ena nota, 3 (5. december).
23. ---. 2015o. Več tisoč ljudi za umik žice in vojske z meje, 1 (11. december).
24. ---. 2015p. Ožičena tudi Primorska, 11 (11. december).
25. ---. 2015r. Žica ob Dragonji napoveduje vroče čase, 3 (12. december).
26. ---. 2015s. Begunske poti se zapirajo, žica z rezili pa širi, 1 (15. december).

27. ---. 2015š. Če bo v Nemčiji, bo precejšnja omejitev tudi v Sloveniji, 2 (15. december).
28. ---. 2015t. "Vsak meter žice je preveč, Slovenija naj jo odstrani! 3 (17. december).
29. ---. 2015u. Slovenska žica na bruseljskem parketu, 2 (18. december).
30. ---. 2015v. V Ormožu opozarjajo: Ograja je nesmiselna in nepotrebna, 3 (22. december).
31. ---. 2015z. Rezilna žica tudi v Zavrču, 2 (29. december).
32. ---. 2015ž. Begunski val bi Veber obvladoval z žandarmarijo, 4 (31. december).
33. Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo. 2016. *Poročilo z delovnega področja migracij, mednarodne zaščite in vključevanja za leto 2015*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/DUNZMN_2016/Statisticno_porocilo_-_SLO_2015_25052016.pdf (20. junij 2017).
34. *Dnevnik*. 2015a. Slovenija in begunci: Država še zelo medla, nevladniki pripravljene na sprejem, 1 (26. avgust).
35. ---. 2015b. Cerar: Na večje število beguncev smo pripravljene, 3 (27. avgust).
36. ---. 2015c. Vlada od demoniziranja beguncev vendarle k humanitarnosti, 3 (29. avgust).
37. ---. 2015č. Nadzor iz solidarnosti in odgovornosti, 2 (17. september).
38. ---. 2015d. Tragični prizori prisilili sosedi k popušcanju, 2 (20. oktober).
39. ---. 2015e. Na naše meje še ograja in tuja policija? 2 (21. oktober).
40. ---. 2015f. Vlada: Izrednih razmer ne bomo razglasili, 2 (23. oktober).
41. ---. 2015g. Orbanovala ograja že v Sloveniji? 1 (4. november).
42. ---. 2015h. Humano ravnanje žičnate oblike in bodečega otipa, 1 (5. november).
43. ---. 2015i. Humanost žičnate oblike in bodečega otipa, 2 (5. november).
44. ---. 2015j. V imenu schengna se bomo ogradili, 1 (10. november).
45. ---. 2015k. "Humanitarna ograda" za varovanje meje, 1 (11. november).
46. ---. 2015l. Živim za žico, 1 (11. november).
47. ---. 2015m. Slovenija, ostra kot britev, 1 (12. november).
48. ---. 2015n. Bodeči spomin na osamosvojitveno vojno, 2 (12. november).
49. ---. 2015o. Slovenija, ostra kot britev, 3 (12. november).
50. ---. 2015p. Britve so resna grožnja za divjad, 5 (14. november).
51. ---. 2015r. Bodeča žica se razrašča kot plevel, 4 (14. november).
52. ---. 2015s. "Si predstavljate preživljanje počitnic ob žici?" 1 (30. november).
53. ---. 2015š. Od ograjevanja živalskega vrta do ograjevanja vse države, 1 (12. december).
54. ---. 2015t. Žica gre pred sodnike, 3 (12. december).
55. ---. 2015u. "Dobri" stari časi: v Sloveniji železna zavesa, v Avstriji "sveta" zasebna last, 1 (15. december).

56. ---. 2015v. S prijateljskimi vezmi skupaj proti žici, 2 (16. december).
57. ---. 2015z. Župani treh držav: Odstranite žico! 2 (17. december).
58. ---. 2015ž. Bi občine, ki nasprotujejo žici, raje sprejemale begunce? 4 (28. december).
59. Doupona Horvat, Marjeta, Jef Verschueren in Igor Ž. Žagar. 2001. *Pragmatika legitimizacije: Retorika begunske politike v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
60. Downing, John in Charles Husband. 2005. *Representing 'Race': Racism, Ethnicities and Media*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE.
61. Fairclough, Norman. 1989. *Language and Power*. Longman: New York.
62. Fowler, Roger. 1991. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. New York: Routledge.
63. Frank, Ana in Iztok Šori. 2015. Normalizacija rasizma z jezikom demokracije: primer Slovenske demokratske stranke. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 89–103. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
64. Frontex. 2016. *Risk Analysis for 2016*. Dostopno prek: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2016.pdf (19. junij 2017).
65. Hallin, Daniel C. in Paolo Mancini. 2004. *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press.
66. Jalušič, Vlasta. 2015. Rasizem, ideologija in sovraštvo. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 28–43. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
67. Kuhar, Roman. 2003. *Medijske podobe homoseksualnosti: analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
68. Landerer, Nino. 2013. Rethinking the Logics: A Conceptual Framework for the Mediatization of Politics. *Communication Theory* 23(3): 239–258.
69. Lazaridis, Gabriella in Vasiliki Tsagkroni. 2015. 'Sodobni črnosrajčniki' v Grčiji in Veliki Britaniji: strategije sovraštva in akcije proti 'drugemu'. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 190–202. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
70. Macdonnell, Diane. 1991. *Theories of Discourse: An Introduction*. Hoboken: Wiley-Blackwell.
71. Mezzandra, Sandro in Brett Neilson. 2013. *Border as method, or, the multiplication of labor*. Durham: Duke University Press.
72. Pajnik, Mojca. 2007. Medijske podobe o beguncih. *Socialno delo* 46(1/2): 1–11.
73. --- 2008. Mnenja o migrantih v tisku: potreba po korektivu javnomnenjskega raziskovanja. *Annales: Series historia et sociologia* 18(1): 219–232.
74. --- 2015. V imenu ljudstva: sodobni procesi rasizacije. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 7–15. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.

75. --- 2017. Medijsko-politični paralelizem: legitimizacija migracijske politike na primeru komentarja v časopisu "Delo". *Dve domovini* (45): 169–184.
76. Policija. 2016. *Podatki o številu migrantov, ki so vstopili v Slovenijo do 4. januarja 2016*. Dostopno prek: <http://policija.si/index.php/component/content/article/35-sporocila-za-javnost/82385-podatki-o-tevilu-migrantov-v-ki-so-vstopili-v-slovenijo-do-4-januarja-2016-do-6-ure-> (19. junij 2017).
77. Protner, Zarja. 2015. Populistične skrajno desne stranke v Evropskem parlamentu – pohod na Evropo. V *Rasizem: Razrezani svet*, ur. Mojca Pajnik in Erik Valenčič, 179–189. Ljubljana: Beletrina: Inštitut Časopis za kritiko znanosti.
78. Strömbäck, Jesper. Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics* 13(3): 228–246.
79. UNCHR. 2016. *Global Trends: Forced Displacement in 2015*. Dostopno prek: <https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends-2015.pdf> (19. junij 2017).
80. Urad za migracije. 2016. *Prošnje za mednarodno zaščito (1.1.-31.12.2015)*. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DUNZMN_2013/DUNZMN_2014/DUNZMN_2015/prosnje_DECEMBER_2015.xls (20. junij 2017).
81. Van Dijk, Teun. 1991. *Racism and the Press*. Routledge: New York.
82. --- 2000. New(s) Racism: A discourse analytical approach. V *Ethnic Minorities and the Media*, ur. Simon Cottle, 33–49. Milton Keynes: Open University Press.
83. *Večer*. 2015a. Cerar: Slovenija je pripravljena, 5 (27. avgust).
84. ---. 2015b. Ministrica: Obvladujemo migracijski pritisk, 6 (21. september).
85. ---. 2015c. Prisiljeni zapreti meje? 5 (30. september).
86. ---. 2015č. Pomoč ali ograja na mejo, 4 (24. oktober).
87. ---. 2015d. Vlada se pripravlja na črne scenarije, 1 (29. oktober).
88. ---. 2015e. Evropo bi branili z naborniki, 2 (29. oktober).
89. ---. 2015f. Ograja je že v Sloveniji, 1 (6. november).
90. ---. 2015g. "Slovenija ne sme postati žep", 2 (6. november).
91. ---. 2015h. Sem zadnji, ki želi zidove, 1 (7. november).
92. ---. 2015i. V ŽARIŠČU: V zaostrenih razmerah žica, 1 (10. november).
93. ---. 2015j. Žica na južni meji države je vse bližje, 3 (10. november).
94. ---. 2015k. V ŽARIŠČU: Vlada soglasno tudi za ograjo, 1 (11. november).
95. ---. 2015l. Ograja v imenu varnosti že danes, 2 (11. november).
96. ---. 2015m. V ŽARIŠČU: Dan, ko je tudi v Sloveniji v evropsko idejo zarezala žica, 1 (12. november).

97. ---. 2015n. Žice in skupna evropska politika, 2 (12. november).
98. ---. 2015o. Slovenska žica in zapiranje meje, 3 (12. november).
99. ---. 2015p. Ograja ne bo razdelila sosedov, 14 (16. november).
100. ---. 2015r. Za divjad smrtno nevarna ovira, 5 (26. november).
101. ---. 2015s. Za svobodno Evropo! 4 (11. december).
102. ---. 2015š. Premier Cerar: Žico umaknemo takoj, ko bo to mogoče, 3 (14. december).
103. ---. 2015t. 137 kilometrov žice na meji, 3 (17. december).
104. ---. 2015u. Za ograjo že več kot 1,9 milijona Evrov, 5 (19. december).
105. ---. 2015v. "Cerar, umakni žico", 3 (21. december).
106. ---. 2015z. V ŽARIŠČU: Za odstranitev žičnate ograje, 1 (29. december).
107. ---. 2015ž. Dolga že kot Berlinski zid, 3 (29. december).
108. Vidmar Horvat, Ksenija. 2017. The Balkan Road and the Guarding of Europe: the Refugee Crisis on the Borders of Slovenia. *Dve domovini* (45): 105–119.
109. Vlada Republike Slovenije. 2017. *Osnovni geografski podatki*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/o_sloveniji/osnovni_geografski_podatki/ (17. julij 2017).
110. Wodak, Ruth in Martin Reisigl. 2009. Diskurz in rasizem: evropske perspektive. *Monitor ZSA* 11(3/4): 217–240.
111. Wodak, Ruth. 2011. 'Us' and 'Them': Inclusion and Exclusion – Discrimination via Discourse. V *Identity, Belonging and Migration*, ur. Gerard Delanty, Ruth Wodak in Paul Jones, 54–77. Liverpool: Liverpool University Press.
112. Zavratnik, Simona. 2011. Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. *Dve domovini* (33): 55–71.
113. Združeni narodi. 2016. *International Migration Report 2015*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf (19. junij 2017).

Priloga A: Tabele za analizo člankov

Dnevnik/ teden	Delo	Dnevnik	Večer
35	<p>26. avgusta je Delo v članku <i>Priprave na val beguncev proti Sloveniji</i> na strani 2 objavilo, da je sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Boštjan Šefic povedal, da se tveganje za prihod večjega števila beguncev povečuje zaradi madžarske ograje. V Delu so zapisali, da je Šefic povedal naslednje:</p> <p>“Begunska kriza je predvsem humanitarno vprašanje, ki pa vsebuje tudi varnostni vidik, ker kriminalne združbe tudi zlorabijo stisko ljudi” (Delo 2015a).</p> <p>Premier Miro Cerar je tri dni kasneje po poročanju Dela (v članku <i>Zapuščeni tovornjak postal grob za 71 beguncev</i> na 1. strani) izjavil, da mora biti na prvem mestu načelo humanitarnosti, saj gre za ljudi v stiski, potrebne pomoči, vendar pa je po njegovem potrebno upoštevati tudi integracijske zmoglosti države, nenazadnje pa tudi element varnosti, za katerega je zagotovil, da bo poskrbljeno (Delo 2015b).</p> <p>Cerar je istega dne po poročanju članka »<i>Pokažimo, da znamo biti solidarni</i>« (stran 2), rekel tudi, da se Slovenija ne zavzema za gradnjo zidov v Evropi in da je zelo pomembno, da pokažemo, da znamo biti solidarni, odprti in brez strahu do ljudi v stiski. Po poročanju Dela Cerar meni, da ne srednji in dolgi rok na sprejem ljudi ne gledamo le kot na izziv, ampak tudi kot priložnost, ki bo na koncu dobra za vse. Nevladne organizacije v članku “vladi predlagajo, da se v komuniciranju z javnostjo izogiba poudarjanju varnostnega vidika” (Delo 2015c).</p>	<p>26. avgusta 2015 je Dnevnik (<i>Slovenija in begunci: država še zelo medla, nevladniki prijavljeni na sprejem</i>, 1. stran) poročal, da se Slovenija (pre)počasi pripravlja na prihod beguncev, ki bi se k nam lahko usmerili zaradi ograje, ki jo je gradila Madžarska: “Vlada oziroma njeni uslužbenci so doslej večkrat dejali, da je Slovenija sicer pripravljena na humanitarno akcijo, a da se med begunci lahko skrivajo tudi teroristi” (Dnevnik 2015a). Vseeno je sekretar Šefic po poročanju Dnevnika zatrdil, da vlada begunsko krizo obravnava kot humanitarni problem in ne namerava kriminalizirati ljudi, vendar pa morajo opozarjati na možne zlorabe in vpetost mednarodnega organiziranega kriminala (Dnevnik 2015a). Dan kasneje (<i>Cerar: Na večje število beguncev smo pripravljene</i>, stran 3) so zapisali, da je Cerar zatrdil, da se vlada pripravlja na vse možne scenarije in poudaril, da gre za ljudi v stiski, zaradi česar vlada do vprašanja zavzema humanitarno držo. Vseeno je izpostavil vprašanje integracijske sposobnosti Slovenije ter varnosti (Dnevnik 2015b). Dva dni kasneje (<i>Vlada od demoniziranja beguncev vendarle k humanosti</i>, stran 3) so zapisali, da je premier po več tednih “varnostnih bojzani” začel poudarjati humanitarnost in ničelno toleranco do ksenofobije (Dnevnik 2015c).</p>	<p>27. avgusta je Večer (<i>Cerar: Slovenija je pripravljena</i>, stran 5) poročal, da je Cerar ob robu sejma Agra zatrdil, da je Slovenija pripravljena na morebitno večje število beguncev in da se vlada pripravlja na vse možne scenarije: “Gre za ljudi v stiski, zato bo vlada do tega vprašanja zavzela humanitarno držo” (Večer 2015a).</p>
36	<p>Na Blejskem strateškem forumu je Cerar po poročanju članka <i>Cerar: Za dosego rešitev so potrebna partnerstva</i> (stran 2) povedal, da rešitev ni mogoče poiskati z nacionalizmom in izolacionizmi, gradnja zidov ne more biti ustrezna rešitev, trdnjava Evropa je nevzdržna, javnosti pa je treba pojasniti</p>		

	pozitivne učinke migracij (Delo 2015č).		
37			
38	18. septembra, ko so begunci že prihajali v Slovenijo, so na 3. strani v Delu (članek <i>Trije begunski vagoni v Dobovi</i>) zapisali sledeče: »Sodeč po besedah premiera Mira Cerarja , da je Slovenija zavezana, da varuje zunanje meje schengenskega območja in da jo zavezujejo pravila, ki jih bo dosledno spoštovala, se bo država pravil oprijela kot pijanec plota. Po tem operativnem načrtu bo človečnost na drugem mestu, kar je Slovenija pokazala že z uvedbo začasnega nadzora na meji z Madžarsko« (Delo 2015d).	16. septembra je Slovenija po poročanju Dnevnika (<i>Nadzor iz solidarnosti in odgovornosti</i> , stran 2) začasno uvedla nadzor na meji z Madžarsko, kar je storila na podlagi ocene tveganja, ki naj bi bilo zaradi madžarske ograje in avstrijskega zapiranja mej povečano. To naj bi Slovenija po poročanju notranje ministrice storila zato, da bi omogočila dostojno obravnavo beguncev, olajšala delo policistom in zagotovila varnost ter javni red in mir. Ukrep naj ne bi vplival na solidarnostno držo Slovenije (Dnevnik 2015č)	
39			Vesna Gyrökös Žnidar je po poročanju članka <i>Ministrica: Obvladujemo migracijski pritisk</i> (stran 6) povedala, da Slovenija ustrezno obvladuje razmere, torej prestopanje beguncev čez mejo (Večer 2015b),
40			30. septembra pa je Večer (<i>Prisiljeni zapreti meje?</i>) na 5. strani poročal, do so slovenske oblasti doslej javnost relativno dobro prepričevale, da se je država s prvim valom beguncev solidno soočila, kar je vzbujalo občutek, da je pripravljena tudi na naslednjega: "Potem pa šok! Ministrica za notranje zadeve Vesna Gyrökös Žnidar je priznala, da se lahko Slovenija znajde v "brezizhodnem položaju", če se na meji pojavi več beguncev, kot so jih dnevno sposobni naši organi obvladati" (Večer 2015c).
41			
42			
43	24. oktobra, pred nedeljskim evropskim vrhom, je Delo (<i>Če ne bo rešitev, ograde in žica na mejo?</i> stran 3) objavilo, da je Cerar povedal, da bo, če	Po poročanju Dnevnika (<i>Tragični prizori prisilili sosedi k popuščanju</i> , stran 2 – nadaljevanje s strani 1) 20. oktobra, ko so begunci in/ali migranti že	O ograji se je v Večeru začelo govoriti 24. oktobra (Pomoč ali ograja na mejo, stran 4), ko so poročali, da je

	<p>Slovenija ne dobi zagotovil o zavarovanju zunanje evropske meje, spremenila politiko in postavila tehnične ovire, čeprav da sam ni zagovornik ograd. Zunanji minister Karl Erjavec pa je po poročanju Dela dejal, da Slovenija, če bo potrebno, razmišlja o nakupu žičnate ograje, vendar ne s takim namenom kot Madžarska - ograja namreč ni rešitev, saj sama po sebi ne zadostuje – treba bi jo bilo namreč varovati s policijo ali vojsko (Delo 2015e). Cerar je torej tukaj priznal, da vlada razmišlja o »spremembi politike«, kot razlog pa je podal pomanjkanje zagotovil o zavarovanju meje v Grčiji, Erjavec pa je dodal, da Slovenija za nadzor begunskih tokov žičnato ograjo »potrebuje« (Delo 2015e). Delo je njune izjave le povzelo in razen tega, da bi lahko Slovenija »drastično spremenila svojo politiko na meji« (Delo 2015e), vladnega diskurza ni komentiralo.</p>	<p>prehajali Slovenijo, vlada o postavitvi ograje na meji še ni razmišljala, saj bi imela žica po njihovih besedah vprašljiv učinek - mejo je namreč nemogoče popolnoma zapreti. Vseeno pa so zapisali, da je Cerar dejal: “Glede na razmere bomo stopnjevali naš nadzor na meji, tako s policijo kot z logistično podporo vojske, če bo treba. Prav tako s tehničnimi sredstvi” (Dnevnik 2015d). Govorjenje o humanosti se je torej ustavilo. Dan kasneje je Dnevnik (stran 2, <i>Na naše meje še ograja in tuja policija?</i>) poročal, da je Slovenija kljub napovedim že preučevala možnost gradnje žičnate ograje. V kabinetu predsednika vlade so po njihovem poročanju poudarili, da noben ukrep ni izključen, o gradnji ograje pa so že potekali neformalni pogovori, kljub temu da so se o njeni učinkovitosti porajali dvomi (Dnevnik 2015e). Po informacijah Dnevnika (<i>Vlada: Izrednih razmer ne bomo razglasili</i>, stran 2) naj bi vlada nekaj žičnate ograje do 23. oktobra že naročila, a zgolj kot pripomoček ob mejnih prehodih, saj se zaradi dolžine meje s Hrvaško, cene in števila pripadnikov varnostnih sil računica za ograjo vzdolž meje v Sloveniji ni izšla (Dnevnik 2015f)</p>	<p>policija izčrpana in na robu zmogljivosti, težave ima tudi vojska, zmanjkuje sredstev za nadzor meje. V četrtek zvečer (22. oktobra 2015) je po pisanju Večera v Odmevih na nacionalni televiziji Cerar uradno potrdil, da vlada razmišlja tudi o postavitvi ograje na meji s Hrvaško. To je, kot poroča Večer, potrdil tudi zunanji minister Karl Erjavec, ki je dodal, da bo morala Slovenija, če bo pri soočanju z begunskim tokom ostala osamljena, postaviti ograjo in jo varovati z vojsko in policijo. Po poročanju časnika je Cerar dejal: “Razmišljamo, a v tem hipu še ne, da bi to naredili. Najprej iščemo evropsko rešitev, če pa izgubimo upanje na evropski ravni, če ga v nedeljo ne dobimo dovolj, če ni volje, da EU sodeluje, obstane, potem bodo na voljo vse opcije, kajti potem bomo prepuščeni sami sebi” (Večer 2015č).</p>
44	<p>Tri dni kasneje je bilo v Delu (<i>Zaveze sprejete, zdaj je čas za ukrepanje</i> na 1. strani) zapisano, da koalicija pričakuje, “da bodo bruseljske zaveze spoštovane, v nasprotnem primeru bo Slovenija morala uvesti tehnične ovire” (Delo 2015f). V članku ni zapisano, kdo (in če sploh kdo) naj bi izjavil, da bo Slovenija rezilno žico morala postaviti – ta informacija je zapisana kot golo dejstvo, brez obrazložitve ali kritike.</p>		<p>Pet dni kasneje, 29. oktobra, je na naslovnici Večera (<i>Vlada se pripravlja na črne scenarije</i>) pisalo, da se vlada pripravlja na črne scenarije, kar pomeni postavitve ograje, če se begunski tok kmalu ne bo zmanjšal (Večer 2015d). Na peti strani (<i>Evropo bi branil z naborniki</i>) nato piše, da seja Sveta za nacionalno varnost kaže, da je Slovenija v nezavidljivem varnostnem položaju - na seji so ga označili celo za najtežjega od osamosvojitve naprej. Cerar je po poročanju Večera izjavil, da je Slovenija, če bi bilo treba, že istega dneva pripravljena postaviti</p>

			ograjo na meji s Hrvaško: “Zanimivo je, da ga je kasneje demantiral državni sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Boštjan Šefic, ki je zatrl, da ograje še niso kupljene” (Večer 2015e).
45	<p>Po informacijah Dela (<i>Vladni molk o nakupu poljske bodeče žice, stran 1</i>) je Slovenija na Poljskem do 4. novembra že naročila bodečo žico, vendar pa je bilo po poročanju Dela edino, kar je sporočila vlada, to, da je na to temo premier danes že odgovarjal. Zapisali so, da Cerar o tem v resnici sploh ni govoril ampak je povedal le, da bomo, če bosta Avstrija in Nemčija zmanjšali sprejem beguncev, “povečali nadzor na meji, kar ne izključuje niti postavitve tehničnih ovir, če bo treba, tudi z ograjo na vstopnih točkah” (Delo 2015g). Cerar je torej govoril humanitarnem vidiku popolnoma spremenil in začel govoriti le o povečevanju nadzora. Po pisanju Dela se je vlada, po tem ko so ji zastavili konkretna vprašanja, zavila v molk - med drugim so jih vprašali, zakaj so se odločili za bodečo žico, kljub temu “da so izkušnje iz zadnjih tednov pokazale, da je njena postavitve neučinkovito in nehumano sredstvo, nad katerim so se v primeru Madžarske celo zgražali” (Delo 2015g). Dan kasneje vlada Delovih informacij (<i>Vlada se še naprej skriva za zaupnostjo, stran 1</i>) o nakupu bodeče žice še vedno ni hotela ne potrditi ne zanikati, z izgovorom, da gre za zaupne zadeve. Kot pišejo v Delu, so na vprašanja odgovarjali s floskulami, da gre za pripravo celovitih ukrepov in za zaščito slovenskih nacionalnih interesov (Delo 2015h). Vlada se je na tej točki torej zavila v molk in razen floskul niso ponudili nobenih odgovorov na to, kaj bo storila Slovenija.</p> <p>Dva dni kasneje je Cerar poslanecem po poročanju Dela (<i>Na poti novih sto kilometrov ograje, stran 1</i>) povedal, da bo,</p>	<p>4. novembra je Dnevnik na prvi strani (<i>Orbanova ograja že v Sloveniji</i>) poročal, da je mrežo za mejo s Hrvaško Slovenija že kupila, vendar je vlada poudarjala, da ne bo šlo za zapiranje meje, ampak za urejanje toka beguncev (Dnevnik 2015g). Po poročanju Dnevnika je vlada torej tudi, ko je bilo nekaj žice že kupljene, govorila, da žica ni ustrezna rešitev za Slovenijo, in da meje ne bodo zapirali. Dan kasneje je po poročanju Dnevnika (<i>Humano ravnanje žičnate oblike in bodečega tipa, stran 1</i>) vlada o postavitvi ograje še vedno molčala, v vladnem uradu za komuniciranje so povedali, da so ukrepi zaupne narave, vendar pa so, če bo sprejeta politična odločitev, tehnična sredstva pripravljena. Neuradno naj bi Slovenija razmišljala o nakupu ograje za četrtino 700 kilometrske meje s Hrvaško (Dnevnik 2015h). Dnevnik v nadaljevanju istega članka (stran 2) poroča tudi o kritikah vladnih namer in dejanj s strani različnih mnenjskih voditeljev (direktorice Mirovnega inštituta, direktorja agencije Luna in filozofa) (Dnevnik 2015i).</p>	<p>6. novembra je na naslovnici Večera (<i>Ograja je že v Sloveniji</i>) pisalo, da je ograja po neuradnih podatkih že v Sloveniji (Večer 2015f). Cerar je po poročanju članka »Slovenija ne sme postati žep« na 2. strani dejal, da si “Slovenija kot članica EU in kot odgovorna država na evropskem kontinentu te krize ne želi, pa tudi ne more reševati sama” (Večer 2015g). Po poročanju članka je ponovil tudi stališče, da bo vlada stopnjevala “ukrepe pri obvladovanju migracij in tudi ukrepe na schengenski meji med Slovenijo in Hrvaško, če bo treba, tudi z zaostrovanjem nadzora in ovirami na tej meji, ki jim rečemo ograja” (Večer 2015g). Dan kasneje je po intervjuju s Cerarjem Večer (<i>Sem zadnji, ki želi zidove na strani 1</i>) poročal, da Cerar do skrajne točke odlaga postavitve ovir na meji, saj je zadnji, ki želi postavljati zidove v Evropi. Sebe je po pisanju Večera označil za domoljuba in patriota, ne pa za nacionalista (Večer 2015h).</p>

	<p>če bo treba, država v nekaj dneh lahko postavila ograjo na meji s Hrvaško. Po neuradnih informacijah je bilo takrat v državi že sto kilometrov ograje. V uradu varuha človekovih pravic so zapisali, da so fizične ovire skrajn ukrep, ki bi bil potreben le, če na drug način ne bi bilo mogoče reševati problema migracije (Delo 2015i).</p>		
46	<p>Vlada je po poročanju članka <i>Zadnji klic k evropski solidarnosti</i> na 1. strani začetek postavljanja ograj napovedala za 11. november zjutraj. Kot o odločitvi vlade poroča Delo, naj bi z ograjo zagotovili večjo varnost Slovencev in prebežnikov, obenem pa ohranili odprto mejo - ograja naj bi namreč preprečevala razpršenost in usmerjala ljudi na vstopne točke, če pa »naša država v teh okoliščinah ne bi ukrepala, bi na slovenskih tleh lahko prišlo do humanitarne katastrofe« (Delo 2015j) je po poročanju Dela stališče slovenskega političnega vrha. Cerar je povedal, da odločitev ni bila lahka, saj sam ne verjame na ograje na evropskih mejah, odločitev o postavljanju ograje pa je Slovenija sprejela avtonomno (Delo 2015j). Minister Erjavec je po poročanju Dela isti dan napovedal (članek <i>Strašenje s številkami</i>, stran 3), da lahko v enem dnevu Slovenija pričakuje od 20.000 do 30.000 migrantov, kar pa po poročanju Dela ne more držati, saj toliko ljudi v enem dnevu ne more prestopiti ene od meja na poti iz Grčije – po pisanju Dela je tako umetno ustvarjanje izrednih razmer pričakovan naslednji korak po taki brutalni potezi, kot je gradnja ograj. Delo v članku slovensko politiko označi za zastrujočo (proti)priseljensko in (proti)begunsko (Delo 2015k). Članek je do potez vlade zelo kritičen, številke, ki jih je vlada predstavila kot dejstvo in argument za zaostrovanje politike, zavrne s protargumenti in besede ministrice za notranje zadeve, da se Slovenija »intenzivno pripravlja na</p>	<p>Po pisanju Dnevnika (<i>V imenu schengna se bomo ogradili</i>, stran 1) bo vladna politika za ograjo uporabljala "politično korekten izraz" - tehnična sredstva, ki jih bodo začeli postavljati v prihodnjih dneh (Dnevnik 2015j). 11. novembra je bilo objavljeno stališče uredništva (<i>Živim za žico</i>, stran 1), kjer so zapisali:</p> <p><i>Sprenevedanje preprečevanju humanitarne katastrofe ter upoštevanju bruselskih navodil in svetosti schengenske meje ne bomo jemali kot kriterij presojanja vladne migracijske politike. Spremljali bomo številke. Preusmerjanje pozornosti na žičnate ovire in varnost ter čenčanje o solidarnosti zgolj skrivata brezčutno zaprtost slovenije za ljudi, ki bežijo pred vojno ali revščino in mednarodno skupnost prosijo za pomoč. /.../ Če nisi pripravljen nikomur pomagati, to skoraj zveni kot humanitarna katastrofa. Kakšni ljudje ste? Tudi mi živimo za žico (Dnevnik 2015l, stališče uredništva).</i></p> <p>Isti dan so zapisali (<i>»Humanitarna ograda« za varovanje meje</i>, stran 1) tudi, da naj bi Slovenija ograjo začela postavljati danes, Cerar pa je poudaril, da bo meja ostala odprta, saj je namen tehničnih sredstev izključno preprečevanje razpršenega prihajanja beguncev v Slovenijo, kot razlog za tak drastičen ukrep pa je poudarjal odgovornost vlade pri preprečevanju humanitarne katastrofe (Dnevnik 2015k). 12. novembra, ko je po poročanju Dnevnika (<i>Slovenija, ostra kot britev</i> na strani 1) Slovenija že postavljala žičnato ograjo, po kateri so razporejena ostra rezila in naj bi za začetek na meji stala</p>	<p>Po informacijah Večera (<i>V ŽARIŠČU: V zaostrenih razmerah žica</i>, stran 1) je 10. novembra vlada že sprejela odločitev, da bo "z žičnato ograjo zaščitila del meje med Obrežjem in Zavrčem /.../ Za začetek postavitve naj ne bi bila več potrebna dodatna seja vlade. V Sloveniji je trenutno že 125 kilometrov žice, nabavljene na Hrvaškem" (Večer 2015i). Večer (<i>Žica na južni meji države vse bližje</i>, stran 3) piše, da je ministrica Vesna Gyrökös Žnidar izpostavila, da je uporaba tehničnih sredstev na meji legitimen korak, saj podlage zanj obstajajo v schengenski in slovenski zakonodaji (Večer 2015j). Časnik piše (<i>V ŽARIŠČU: Vlada soglasno tudi za ograjo</i>, stran 1), da se je dan kasneje zjutraj že začelo postavljanje t.i. tehničnih ovir, med katere sodi tudi žičnata ograja, saj se je vlada že dan prej odločila za postavljanje začasnih tehničnih ovir - tudi ograje, če bo treba. Meja je po pisanju Večera ostala odprta, a nadzorovana (Večer 2015k). V istem dnevu so zapisali tudi (<i>Ograja v imenu varnosti že danes</i>, stran 2), da je bilo treba podrobno postavljanju tehničnih</p>

	<p>uporabo tehničnih sredstev z namenom zagotavljanja nadziranega obvladovanja migracijskega toka na schengenski meji, ki do Slovenije prihaja neprečiščen čez dve zunanji meji» (Delo 2015k) označi za sodeče v neke druge čase.</p> <p>O smiselnosti ograj sicer dvomijo tudi policisti, ki o postavljanju ograje v Rigoncah 11. novembra po poročanju Dela (<i>Proti postavitvi ograje na travnikih</i>, stran 3) še niso imeli informacij. “Če tu zapremo mejo, ali se bodo prebežniki, recimo, pojavili v Beli krajini? Kako se bodo odzvali vojaki s puškami in navodilom, da naj varujejo mejo, če bodo prebežniki kljub temu hoteli čez tehnične ovire? Odpiramo Pandorino skrinjico. Begunce bomo na meji lahko ustavili le z grobo silo” (Delo 2015l) se po pisanju Dela sprašuje eden od policistov, ena od domačink pa naj bi dejala, da so razmišljali, da bi ograji rekli ne. Dogajanje v Sloveniji je odvisno od Hrvaške, eden od begunskih centrov pa je v fazi nadgrajevanja, da bi omogočal namestitev v bolj humanih in zdravstveno ustrežnejših pogojih (Delo 2015l).</p>	<p>pol leta, so zapisali, da je zunanji minister Karl Erjavec “napovedal, da bo zapora, ki naj bi hkrati “varovala” Slovenijo pred begunci in tudi same begunce, dolga osemdeset kilometrov” (Dnevnik 2015m). Dnevnik (<i>Bodeči spomin na osamosvojitveno vojno</i>, stran 2) piše, da bodeča žica ni bodeča žica, saj so namesto bodic na njej kovinske ploščice, ostre kot britve, ki te zbodejo in ti porežejo oblačila ter kožo: “Sicer pa - prosto po novoreku premierja Mira Cerarja - to tako in tako niti ni žica, temveč zgolj tehnično sredstvo” (Dnevnik 2015n). Poročali so, da so kmetje nad ukrepom presenečeni in da jih skrbi za njihovo zemljo, nekateri župani krajev pa da se s postavitvijo strinjajo (Dnevnik 2015n). Nad ograjo so po poročanju Dnevnika (nadaljevanje članka <i>Slovenija, ostra kot britev</i> na strani 3) ogorčeni humanitarni delavci Hrvaške, v Mirovnem inštitutu pa poudarjajo, da je svoboda gibanja temeljna človekova pravica in da vladni odziv izhaja iz ocene, da so begunci resna varnostna grožnja ne pa pomoči potrebni ljudje (Dnevnik 2015o). 14. novembra so v Dnevniku objavili članek (<i>Britve so resna grožnja za divjad</i>, stran 5), ki govori o tem, da so britve na žičnati ograji resna grožnja za divjad in da gre za ukrep, ki bo v naravi povzročil veliko škode (Dnevnik 2015p). Ograja je bila takrat po poročanju članka <i>Bodeča žica se razrašča kot plevel</i> (stran 4) dolga 14 kilometrov, zapisali so, da se je vlada odločila, da bo, v primeru nekontroliranega prestopa beguncev, odobrila širitev 80-kilometrskе trase ograje (Dnevnik 2015r).</p>	<p>ovir izbrskati. Po njihovem poročanju je premier želel poudariti, da “meje ne zapiramo, pač pa da je treba zagotavljati nadzorovan pretok beguncev - tolikšen, kot ga Slovenija s svojimi zmogljivostmi zmore - in spoštovati schengenska pravila” (Večer 2015l). Cerar je po pisanju časnika izjavil: “Kot človeku mi je težko, ko se odločam o tem, da bomo postavljali določene tehnične ovire, nikakor si ne želim Evrope, ki bi se spet zapirala z mejami. Ampak kot predsednik vlade moram prevzeti odgovornost, da se zagotovi nadzorovan pretok beguncev, da preprečimo humanitarno katastrofo in zagotovimo varnost” (Večer 2015l). 12. novembra je Večer (<i>V ŽARIŠČU: Dan, ko je tudi v Sloveniji v evropsko idejo zarezala žica</i>, stran 1) poročal, da se žičnata ograja že postavlja, da je bo 80 kilometrov in da se ljudje nad postavljanjem niso kaj dosti pritoževali, saj tuji sedaj ne bodo mogli več hoditi po njihovih dvoriščih in poljih (Večer 2015m). Večer (<i>Žice in skupna evropska politika</i>, stran 2) piše: “Na vprašanje, ali je bila odločitev o postavitvi tehničnih ovir na mejo Sloveniji sugerirana, je predsednik vlade Miro Cerar v torek odgovoril, da se je Slovenija za to odločila sama in avtonomno” (Večer 2015n). Na postavljanje žice, ki jo je Večer označil za neevropsko, se po njihovem pisanju nista negativno odzvali ne Avstrija ne Nemčija, kar je vlada po pisanju časnika razumela kot</p>
--	---	---	--

			neke vrste podporo pri varovanju schengenske meje (Večer 2015n). Šefić je po navedbah Večera spomnil, da tehnične ovire niso namenjene zaustavljanju, ampak usmerjanju skupin beguncev (Večer 2015n). Večer (<i>Slovenska žica in zapiranje meje</i> , stran 3) poroča: "Odločitev slovenske vlade za postavitve ograje, ki je drugačna od madžarske, po razlagi Evropske komisije ne pomeni zapiranja meje, ampak usmerjanje tokov begunce, da meje ne bodo več prestopali po travnikih in rekah" (Večer 2015o).
47	18. novembra (<i>Zaradi napada na Francijo poostren nadzor na južni meji</i> , stran 3) Delo piše, da je po terorističnem napadu v Parizu Slovenija na južni meji nadzor še poostrila, a meje ni zaprla. Vojaki so začeli postavljati žično mejo v Beli krajini ob potoku Kamenica, na vprašanje, koliko kilometrov ograje nameravajo postaviti, pa je vladni urad za komuniciranje sporočil, da je podatek zaupen, zato ga ne nameravajo razkriti javnosti: »Ministrca Vesna Györkös Žnidar je prepričana, da je po terorističnem napadu v Parizu varnostni vidik toka prebežnikov še pomembnejši« (Delo 2015m).		Nekaj dni kasneje, 16. novembra, so v članku z naslovom <i>Ograja ne bo razdelila sosedov</i> na strani 14 zbrali mnenja nekaterih prebivalcev krajev ob, kakor jo poimenujejo v Večeru, tako imenovani tehnični oviri: običajnega življenja za zdaj žičnata ograja z britvicami ne spreminja, vseeno pa vzbuja nelagodje. Kmete skrbi, kako bodo spomladi prišli do svojih njiv, saj so jim na nekaterih mestih s žico onemogočili dostop. Očitki letijo tudi na politiko, zakaj se z begunci ne ukvarja že v Grčiji ali Siriji. Prebivalci pravijo, da brezvezna žica nikogar ne bo ustavila, nekateri lokalni politiki pa prajijo, da je trenutno potrebna (Večer 2015p).
48			26. novembra so poročali (<i>Za divjad smrtno nevarna ovira</i> , stran 5), da je bilo do

			prejšnjega dneva z namenom nadzorovanega usmerjanja migrantskega toka postavljene že 70 kilometrov ograje, sprejeta pa je bila tudi odločitev, da bo v naseljih in prehodnih mestih namesto žičnate postavljena trimetrski panelna ograja (Večer 2015r).
49	. decembra je Delo poročalo (<i>Beguncev manj, ograje več, še ena nota</i> na 3. strani), da je Slovenija, kljub zmanjšanju migracijskega vala in izjavi premiera Cerarja, da bodo ograje z veseljem umaknili, ko bo problem "ugasnil", ograje še vedno postavljala. Takrat jo je bilo že okoli 103 kilometre, z ministrstva za notranje zadeve pa so pojasnili, da so odločitve o odstranitvi ograje "odvisne od razvoja dogodkov in tveganj, zaradi katerih sočasne tehnične ovire postavljene" (Delo 2015n). Vlada je žico še naprej postavljala, kljub temu da je Cerar obenem govoril, da bi jo z veseljem umaknil. Govorili so torej eno, počeli pa drugo, z argumentom da se »postavitev začasnih tehničnih ovir izvaja glede na sprotno oceno migrantskih tokov« (Delo 2015n). Kakšna naj bi ta ocena bila, ni zapisano, vendar je glede na zmanjševanje števila ljudi, ki prihajajo in približevanje zime težko verjeti, da naj bi kar naenkrat začelo prihajati še več ljudi kot prej.	Dnevnik je 30. novembra (<i>»Si predstavljate preživljanje počitnic ob bodeči žici?«</i>) na 1. strani zapisal, da so v Beli krajini so nad bodočo žico ogorčeni, saj je turizem edina gospodarska panoga, ki mladim omogoča zaposlitev, zdaj pa jo ogroža žica, kljub temu, da beguncev tam sploh še ni bilo (Dnevnik 2015s).	
50	V Ljubljani je 11. decembra po poročanju Dela (<i>Več tisoč ljudi za umik žice in vojske z meje</i> , stran 1) potekal shod za mir in drugačno Evropo, kjer je več kot tisoč ljudi zahtevalo umik žice in vojske z mej (Delo 2015o). Delo v tem članku povzame mnenja nekaterih udeležencev shoda. 10. decembra so vojaki žično ograjo po poročanju članka <i>Ožičena tudi Primorska</i> na strani 11 postavljali na Primorskem, pri mejnih prehodih Jelšane in Starod (Delo 2015p). Argumenti za to postavljanje niso podani, Delo o postavljanju poroča le kot o	Po pisanju Dnevnika 12. decembra (<i>Od ograjejanja živalskega vrta do ograjejanja vse države</i> , stran 1) so na Ministrstvu za notranje zadeve ponovili, da je ograja "nujna zaradi preprečitve neposredne nevarnosti pri prehajanju državne meje in ustreznega usmerjanja migracijskih tokov" (Dnevnik 2015š). Belokranjci so bili z žico po pisanju Dnevnika (<i>Žica gre pred sodnike</i> , stran 3) nezadovoljni, zato so poročali tudi o civilni pobudi, ki je vložila zahtevo za presojo ustavnosti zakona o nadzoru državne meje (Dnevnik 2015t).	10. decembra se je po poročanju Večera na četrti strani (članek <i>Za svobodno Evropo!</i>) v Ljubljani okoli tisoč ljudi zbralo na protestu Za mir in drugačno Evropo, kjer so udeleženci ostro nasprotovali postavljanju bodeče žice (Večer 2015s).

	<p>dejstvu. 12. decembra je Delo (<i>Žica ob Dragonji napoveduje vroče čase</i>, stran 3) pisalo o tem, da so v Kostelu ob Kolpi prebivalci proti žici pripravili peticijo, vložili so tudi zahtevo za ustavno presojo žice. Žico so po poročanju članka oblasti napovedale tudi ob Dragonji in na območju občine Koper, kjer naj bi ob mejnih prehodih namesto bodeče žice postavili le nekakšne panele. "Prebivalci Istre so pretreseni, česa takega v Istri ni bilo niti v najtežjih vojnih časih" (Delo 2015r). Z urada vlade za komuniciranje so po pisanju Dela (znova) sporočili, da so tehnične ovire nujen in začasen ukrep, namenjen uravnavanju migracijskih tokov. Potrebne so za zaščito države, prebivalcev, premoženja, varnost migrantov oziroma beguncev in preprečevanje poslabšanja humanitarne situacije. Varuhinja človekovih pravic Vlasta Nussdorfer je po poročanju članka že mesec pred tem zavzela načelno stališče, da postavitve ograje še ne pomeni kršenja človekovih pravic (Delo 2015r).</p>		
51	<p>Tudi 15. decembra je Slovenija po poročanju članka <i>Begunske poti se zapirajo, žica z resili pa širi</i> (stran 1) kljub še nadaljnemu zmanjšanju števila beguncev še naprej postavljala bodečo žico, ki naj bi jo bilo takrat že približno 140 kilometrov. Po pisanju Dela vlada o ustavitvi postavljanja za ljudi in živali nevarne žice še ni razmišljala, družba pa naj bi se po njihovem pisanju večinsko in dobesečno postavila na stran ograje. Po njihovem poročanju je slovenski vladi uspelo, skupaj z neobstoječimi izrednimi razmerami, javnosti žico z rezili vsiliti brez težav, javne razprave ali odpora. Kljub zapiranju balkanske poti se je ograja še naprej širila (Delo 2015s). Na isti dan je Delo poročalo tudi (članek <i>Če bo v Nemčiji, bo precejšnja omejitev tudi v Sloveniji</i> na strani 2), da je Cerar povedal, da iz evropskih držav ni kritik na ograje, saj razumejo, da se meje drugače ne da</p>	<p>Dnevnik piše (<i>»Dobri« stari časi: v Sloveniji železna zavesa, v Avstriji »sveta« zasebna last</i>, stran 1) da so se žici poleg belokranjcev uprli tudi na Ilirskobistriškem in v Istri. Kljub temu pa se po pisanju Dnevnika postavljanju žičnatih ovir ni mogoče legalno zoperstaviti - 8. člen zakona o nadzoru državne meje daje namreč policiji pravico za postavitve tehničnih sredstev na tujih zemljiščih, če je to potrebno (Dnevnik 2015u). 16. decembra Dnevnik piše (<i>S prijateljskimi vezmi skupaj proti žici</i>, stran 2), da se bodo v soboto nasprotniki bodeče žice zbrali na primorskih mejnih prehodih Brezovica in Dragonja, v nedeljo pa v Kostelu ob Kolpi: "Miro Cerar se je na raznovrstne očitke že odzval. Pomisleke razume, a odgovarja, da žice za zdaj še ni mogoče odstraniti" (Dnevnik 2015v). Na mejnem prehodu Dragonja so se po poročanju Dnevnika na 2. strani (<i>Župani treh držav: Odstranite žico!</i>) dan</p>	<p>19. decembra so v Večeru (<i>Za ograjo že več kot 1,9 milijona evrov</i>, stran 5) poročali o protestnih shodih in o tem, da je bilo za 136,5 kilometra ograje porabljenih že več kot 1,9 milijona evrov. Minister Počivalšek je po pisanju Večera za ograjo rekel, da je grozna, grda, nikakršna in moteča v okolju, vendar pa se, ko se mora odločati med varnostjo in tujkom okolju, vedno odloči za varnost (Večer 2015v).</p>

	<p>učinkovito nadzorovati. V državnem zboru pa je po pisanju Dela premier na kritiko, da je vlada povzročila škodo s tem, da prave ograje ni začela graditi, ko jo je Madžarska, odgovoril, da postavitve ograje povzroči turistično in gospodarsko škodo ter da lokalno prebivalstvo že sedaj težko sprejema začasne ograje (Delo 2015š).</p> <p>Dva dni kasneje je Delo poročalo o tem, da so župani istrskih občin iz vseh treh držav enotni v nasprotovanju žici. Piranski župan Bossman je po njihovem poročanju povedal, da z bodečo žico svetu sporočamo, da imamo izredno stanje, zapisali so, da se koprskemu županu Popoviču žica zdi noro, zavržno dejanje, saj so žiletke popolna katastrofa. Več lastnikov zemljišč nad žico je po njihovem poročanju ogorčenih, k odstranitvi so pozivali tudi predstavniki muzejev in galerij iz slovenske in hrvaške istre. Zapisali so, da je sekretar na ministrstvu za notranje zadeve Andrej Špenca je v Črnomlju povedal, da mora biti ograja ob Kolpi postavljena iz varnostnih razlogov - za zaščito državljanov. Napovedal je tudi ukrepe za zaščito živali, ki umirajo na ograji (Delo 2015t).</p> <p>Četudi se je prej govorilo o žici kot o nečem, kar naj bi bilo dobro tudi za begunce in/ali migrante, pa je zdaj vlada začela govoriti o odgovornosti do lastnih državljanov (Delo 2015t) kot o razlogu za ograjevanje Slovenije z žico z rezili.</p> <p>V Bruslju je Cerar po poročanju članka <i>Slovenska žica na bruseljskem parketu</i> (stran 2) 18. decembra povedal, da bo Slovenija vztrajala pri postavljanju ograj, kljub temu da nikomur ni prijetno. Odstranili naj bi jih takoj, ko bo izginila grožnja o razpršenem prehajanju beguncev s Hrvaške (Delo 2015u).</p>	<p>kasneje sestali župani istrskih občin iz Slovenije, Hrvaške in Italije ter zahtevali odstranitev žice (Dnevnik 2015z).</p>	
52	<p>22. decembra so po poročanju Dela (<i>V Ormožu opozarjajo: Ograja je nesmiselna in nepotrebna</i>, stran 3) po napovedih policije nameravali ograjo postaviti tudi na ravnici Ptujkega polja med Gorišnico</p>		<p>Članek "<i>Cerar, umakni žico</i>" (stran 3) poroča o protestih proti žici, ki so potekali ob meji v Brezovici in Dragonji, pa tudi v Mariboru.</p>

	in Ormožem, ministrstvo za notranje zadeve pa Delu ni povedalo “kdaj, kje in ali sploh nameravajo vztrajati pri nesmiselnih načrtih še bolj nesmiselnega ograjevanja roba Ptujskega polja” (Delo 2015v).		Poročali so o tem, da protestniki zahtevajo odstranitev žice, saj “nevarni niso begunci, pač pa “sredstva rasistične politike”, kot je žica, ki kriminalizira begunce in konstruira strah pred njimi” (Večer 2015v).
53	<p>28. decembra je Slovenija po poročanju članka <i>Rezilna žica tudi v Zavrču</i> (stran 2) začela postavljati žico tudi med mejnima prehodoma Zavrč in Dubrava. Delo piše: “Ograjevanje države, če ga bodo poskušali izvesti, se utegne v Halozah še najbolj zaplesti” (Delo 2015z) zaradi značilnosti terena.</p> <p>30. decembra je po poročanju članka <i>Begunski val bi Veber obvladoval z žandarmarijo</i> (stran 4) kostelski občinski svetnik Igor Volf napovedal, da bodo “takoj po novem letu vladi poslali več kot 6000 podpisov nasprotnikov ograje, januarja načrtujejo protestni shod v Ljubljani, če niti ta ne bo zalegel, pa nameravajo zbrati podpise za referendum. Delo je zapisalo naslednje: »Žica mora pasti še pred pomladjo, saj jo bodo v nasprotnem primeru odstranili sami” (Delo 2015, 31. december, 4). Policija je do 31. Decembra po poročanju članka evidentirala osem primerov rezanja žičnate ograje in en primer tatvine kolutov žice. Vladni protiargumenti niso navedeni, piše le, da vlada pričakuje povečan migracijski tok spomladi, na več vprašanj Dela pa niso odgovorili (Delo 2015ž).</p>	<p>28. decembra Dnevnik (Bi občine, ki nasprotujejo žici, raje sprejemale begunce?) na četrti strani piše: “Na lokalni ravni in v civilni družbi narašča nezadovoljstvo zaradi bodeče žice” (Dnevnik 2015ž). 27. decembra so po poročanju članka protestirali tudi ob Sotli, aktivist Mitja Blažič pa je ob sprejemanju strožje azilne zakonodaje po pisanju Dnevnika povedal, da zavračanje takih množic migrantov “ne bo mogoče brez bodečih žic, koncentracijskih taborišč, vojske in orožja” (Dnevnik 2015ž).</p>	<p>Po poročanju Večera (<i>V ŽARIŠČU: Za odstranitev žičnate ograje</i>, stran 1) so se vrstili tudi pozivi za odstranitev žice, predvsem s strani lokalnega prebivalstva, država pa je po njihovem pisanju do 29. decembra postavila že okrog 140 kilometrov ograje, kar je skoraj toliko kot je bila dolžina Berlinskega zidu (Večer 2015z). Pišejo (<i>Dolga že kot Berlinski zid</i>, stran 3), da bi vlada, če bi s takim tempom nadaljevala, bi bila do pomladi z žico ograjena celotna južna meja. Vseeno je “premier vztraja[1], da Slovenija ne zapira svoje južne meje, ampak postavlja ovire zgolj zato, da ne bi bilo nenadzorovanega pritoka ljudi” (Večer 2015ž), obenem pa je po pisanju časnika poudarjal, da tehnične ovire za nikogar niso prijetne in da bodo odstranjene takoj, ko ne bo več grožnje nenapovedanega prihoda migrantov (Večer 2015ž).</p>